Frați de grai, frați de trai

Români în ANDALUCÍA

DEPARTAMENTUL PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Români în Andalucía

Publicație pentru românii din Andalucía și întreaga Spanie. Apare lunar. Anul V, Nr. 47, August 2025

„CulturRo – Festival de Carte și Arte al Românilor de Pretutindeni", 2025, Ediția a III-a

În perioada 2-6 octombrie 2025 se va desfășura in Alcalá de Henares, Madrid, Spania, a III-a ediție a „CulturRo – Festival de Carte și Arte al Românilor de Pretutindeni".

Evenimentul face parte dintr-un amplu proiect intitulat ***„Centrul Cultural La Tierra Tracia, Spania: „Citește românește, gândește românește, trăiește și simte românește – Seri și evenimente culturale 2025",*** un Proiect finanțat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni.

Festivalul se dorește a fi un vector important în cercetarea, cunoașterea și popularizarea patrimoniului cultural, istoric, etnografic și spiritual al rezidenților români, diversitatea prin identitate și continuitate socio-culturală, să faciliteze schimburi culturale ...

pag.8

COMUNICAT DE PRESĂ – PRECIZĂRI

Departamentul pentru Românii de Pretutindeni (DRP)

Ca urmare a informațiilor apărute în spațiul public pe tema finanțărilor acordate, **Departamentul pentru Românii de Pretutindeni (DRP)** face următoarele

PRECIZĂRI

DRP acordă finanțări nerambursabile în condițiile prevăzute de Legea nr. 321/2006 privind regimul acordării finanțărilor nerambursabile pentru activități de interes general desfășurate de românii de pretutindeni, în conformitate cu ghidurile și planurile de finanțare, aprobate potrivit legii.

Procesul de finanțare este transparent, deschis și se desfășoară anual, prin sesiuni anunțate pe site, la care pot participa organizații eligibile din diaspora.

pag. 4

Un moment istoric pentru comunitatea română ortodoxă din Málaga:

Deschiderea și binecuvântarea noului lăcaș de cult al Parohiei „Sfântul Ioan Botezătorul"

Noul lăcaș de cult, proprietatea parohiei, a prins viață datorită generozității și dragostei credincioșilor, care au contribuit cu donații și eforturi susținute pentru achiziționarea și amenajarea acestuia. Un rol esențial l-au avut enoriașii parohiei care au făcut donații, toți cei care, cu timp, energie și resurse, au pus bazele acestui loc de rugăciune. Proiectul a fost sprijinit și prin finanțarea acordată de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, căruia îi adresăm mulțumiri sincere.

pag. 4

Expoziția de Artă Plastică "COPILĂRIA" a Colegiului Național de Artă "Octav Băncilă" din Iași la Centro Cultural La Tierra Tracia, El Ejido

Vă așteptăm alături de noi la Centro Cultural La Tierra Tracia din Calle Geranio/28, El Ejido până in 20 Septembrie 2025 să vizitați Expoziția de Artă Plastică **"COPILĂRIA",** Colegiul Național de Artă **"Octav Băncilă",** Iași.

Expoziția a fost pregătită de către elevii de la clasele V-XII din cadrul Colegiului Național de Artă **"Octav Băncilă"** din Iași la care au participat...

pag. 11

DIVERCÓRDOBA diversitate și antreprenoriat în inima orașului

DIVERCÓRDOBA este mai mult decât un proiect economic: este o inițiativă care contribuie la coexistența armonioasă dintre comunitatea românească și cea spaniolă. Prin vizibilitatea oferită antreprenorilor români și prin implicarea lor activă în viața orașului, se dorește eliminarea barierelor culturale, combaterea zvonurilor negative și consolidarea respectului reciproc.

pag. 23

JUSTINA RADU *pag. 2*

Pelerin în Europa mea – *Încă fără de țară*

editorial

Spania – Andaluzia care mi-a învățat sufletul să danseze

Andaluzia, Málaga – minunea de oraș care m-a lăsat fără răsuflare și în care m-am întors, ani la rând, de drag și de dor.

Plajele scăldate de Mediterană, casele albe cu ferestre pline de flori, străzile vibrând de viață până târziu în noapte...

Muzica, dansurile flamenco, bucuria, toate te cuprind ca o furtună – aprinse, fierbinți, pline de viață.

Acolo am învățat că bucuria poate fi un mod de a trăi, nu doar o stare de moment.

Andaluzia mi-a topit dorul în pașii de dans și în cântecul de chitară care răsună pe străzile înguste, sub balcoanele de fier forjat, în ritmul valurilor mării...

Pelerin în Europa mea –
Încă fără de țară

JUSTINA RADU

Tot ceea ce facem aici, printre străini, se reduce, mai devreme sau mai târziu, la un singur gând:

„Atunci, când mă voi întoarce acasă?”

Dar *„acasă”* nu e casa din Spania, Italia, Franța, Canada sau Germania.

Acasă e acolo... acolo unde știi că ești așteptat și dorit. Simt însă ceva mai mult. Simt că țara mea, prin cei care o conduc astăzi, nu mă vrea. Nu-mi întinde mâna. Nu mă cheamă.

Și atunci rătăcesc — pelerin prin Europa mea, căutând un colț din lume care să-mi răspundă la salut.

Spania – Andaluzia care mi-a învățat sufletul să danseze

Andaluzia, Málaga – minunea de oraș care m-a lăsat fără răsuflare și în care m-am întors, ani la rând, de drag și de dor.

Plajele scăldate de Mediterană, casele albe cu ferestre pline de flori, străzile vibrând de viață până târziu în noapte...

Muzica, dansurile flamenco, bucuria, toate te cuprind ca o furtună – aprinse, fierbinți, pline de viață.

Acolo am învățat că bucuria poate fi un mod de a trăi, nu doar o stare de moment.

Andaluzia mi-a topit dorul în pașii de dans și în cântecul de chitară care răsună pe străzile înguste, sub balcoanele de fier forjat, în ritmul valurilor mării.

Italia – dragostea care nu se uită

Am iubit-o din prima clipă.

Din primul pas pe pământul ei.

I-am ascultat limba cântată ca o veche romanță, i-am atins zidurile bătrâne și i-am privit orașele care nu obosesc niciodată să fie frumoase.

An după an, m-am întors acolo, ca într-o poveste care nu se încheie niciodată.

Italia rămâne iubirea mea cea mare — dragoste care nu se uită și nu se schimbă.

Albania – locul unde marea nu întreabă de ce o iubești

Acum, viața m-a adus în Albania.

De o lună și jumătate locuiesc într-un apartament minunat în Saranda, unde marea intră în casă prin ferestre, iar lumina dimineții se joacă pe pereți.

Am prieteni albanezi care umplu tot golul din suflet cu bunătatea lor simplă și curată.

Ne oferă din dragostea lor fără să întrebe nimic.

Am cărțile mele, muzica mea, marea care mă ajută să visez. Și, mai ales, am fericirea de a fi acolo unde trebuie, atunci când trebuie. În Saranda, zilele curg altfel. Diminețile au gust de cafea tare și pâine caldă de la brutăria din colț. Străzile miros a sare și a ierburi mediteraneene. Terasele se umplu de râsete, pescarii își întorc bărcile cu soarele în spate, iar oamenii îți zâmbesc chiar dacă nu te cunosc.

Poate de aceea, Albania mi-a intrat în inimă – pentru că aici nu trebuie să explic cine sunt. E de ajuns că sunt.

Dragi români răspândiți prin lume...

Știu că și voi purtați în suflet aceeași întrebare, deși poate nu o spuneți cu voce tare:

„Când te întorci acasă?”

Unii dintre voi știți răspunsul. Alții încă îl caută.

Iar unii, poate, au înțeles deja că *„acasă”* nu e un punct pe hartă, ci un loc unde ești iubit, înțeles și așteptat.

Eu nu am găsit încă o țară a mea, pentru că am o Europă a mea.

Poate că sunt încă *„fără de țară”,* dar sunt un pelerin care a învățat să iubească locurile care i-au dat adăpost. Și știu că nu sunt singura.

Voi, cei din Spania, Italia, Anglia, Canada, Franța, Norvegia... aveți și voi o mare a voastră – fie că e oceanul de la capătul lumii, fie că e un drum de țară pe care îl visați noaptea.

Toți purtăm în suflet același dor – dorul de a aparține cuiva, undeva.

În fiecare dimineață am privilegiul să privesc Marea Ionică în față. Ea nu mă întreabă de unde vin.

Nu îmi cere pașaport.

Nu îmi pune ștampilă pe suflet.

Mă primește așa cum sunt: obosită sau fericită, tăcută sau plină de povești.

Și poate, într-o zi, țara mea va învăța de la această mare:

să-și primească fiii fără să-i judece, să-i aștepte cu brațele deschise și cu inima caldă. Atunci, întrebarea nu va mai fi:

„Când te întorci acasă?”

Pur și simplu:

„Bine ai venit acasă.”

Frați de grai, frați de trai

Români în Andalucía

Publicație pentru românii din Andalucía și întreaga Spanie. Apare lunar.

Editor: Asociación Socio-Cultural Romanati
Redacția: Centro Cultural La Tierra Tracia
Calle Geranio 28, El Ejido, Almeria, 04700, Spania
Email: asociacionromanati@gmail.com
www.romaniinandalucia.com
facebook.com/romaniinandalucia
Tel/WhatsApp: +34 641 847 842

Redactor Șef: Mircea G. Florescu
Redactor Șef Adjunct: Ionela Violeta Anciu
Redactori: Andra Fornea, Teodora Olteanu, Dorina Florescu Titi Sultan, Violeta Andrei Stoicescu, Nicolaie Tony Dincă
Colaboratori: Marian Nencescu, Dan Toma Dulciu, Ionuț Țene, Valeru Ciurea, Medana Oprea, Cristian Segărceanu, Sorin Bălășcău, Tanța Tănăsescu, Dana Oprica, Ana Andrei.
Machetare grafică: Dorina Florescu

Departamentul pentru Românii de Pretutindeni

Această publicație a fost tipărită cu sprijinul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni
www.drp.gov.ro

Conținutul acestei publicații nu reprezintă poziția oficială a Departamentului pentru Românii de Pretutindeni.

Publicație apărută cu susținerea Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România
FILIALA OCCIDENT

FILE DE JURNAL PASTORAL IBERIC (II)

Pr. Dorin Sas - Parohia Ortodoxă Română Valdemoro

Nu pot să nu amintesc de sentimentul comunitar pe care îl dau agapele creştineşti organizate la finalul Sfintei Liturghii din ziua hramului sau cele de după otpustul Tainei Sfântului Maslu, în care se regăsesc cu toţii, cu mic şi mare, înfruptându-se din ospăţul credinţei. Sau de zilele de naştere ce cad în cadrul săptămânii şi care sunt marcate festiv, alături de alţi sărbătoriţi, la biserică, în cea mai apropiată duminică. Ce schimbare de paradigmă! În multe cazuri, practica des-întâlnită a restaurantelor închiriate special, cu muzică stridentă (din care nu lipseşte arhiprezenta manea), cu chefuri nocturne şi lăutari tocmiţi, sunt schimbate cu o aniversare doxologică, intimă, caldă, în sala de festivităţi anexă parohiei, în care comesenii sunt în părtăşie de cuget şi simţire, lăudându-L pe Acela *Care are dintru început caerul zilelor vieţii noastre*. Bucuria sărbătorii se celebrează primordial liturgic, apoi şi agapic, într-o trăire frăţească ce aminteşte de creştinii din perioada primelor veacuri apostolice. De fapt, se împlineşte vizibil expresia *Liturghia de după Liturghie*, starea euharistică prelungindu-se mai apoi tainic în bucuria cea de obşte. Acestea şi multe altele au darul de a suda membrii unei comunităţi, reunindu-i în ceea ce le este propriu şi firesc: trăirea pe mai departe a credinţei într-o ţară care i-a primit cu braţele deschise, respectându-le alteritatea.

Şcolile parohiale sau duminicale sunt extrem de necesare şi binevenite în comunităţile bisericeşti din diaspora, mai ales că funcţionalitatea lor este strict legată de actul catehetic ce vizează formarea generaţiei de mâine a Bisericii. Dacă în patria mamă predarea Religiei ca disciplină este clar stipulată într-un cadru legislativ, în străinătate nu putem beneficia (încă) de acest drept, nefiind legiferată prezenţa noastră în şcolile publice. Şi-atunci, ca alternativă, catehizarea copiilor şi a tinerilor noştri se face în cadrul acestor cursuri non-formale, în care sunt implicaţi membrii unei întregi echipe multi-disciplinare de voluntari: preot, preoteasă, catehet, profesor, instructor, supraveghetor, etc. Este ştiut faptul că pe lângă noţiunile principale de catehism, aici se învaţă limba şi literatura română, istorie, geografie, desen, muzică, arte plastice şi vizuale, etc.

Sunt adevărate sărbători comunitare momentele cultural-artistice care îi au ca protagonişti pe cursanţii Şcolii parohiale: Ziua Culturii Române (15 ianuarie), Ziua Mamei (8 martie), Ziua Eroilor, Serbarea de Paşte şi de Crăciun, Ziua Naţională a României (1 decembrie), ziua hramului, etc. Sau când admiri lucrul mâinilor lor în cadrul unor mini-expoziţii de pictură de icoane pe lemn, sticlă sau alte materiale, ateliere de confecţionat felicitări şi mărţişoare, vopsit şi/sau încondeiat ouă roşii, împletit metaniere şi cruciuliţe, etc.

Un alt aspect notabil al pastoraţiei în diaspora este cel al prezenţei familiilor mixte (de obicei, soţia, româncă ortodoxă şi soţul, catolic spaniol).

În multe din acestor cazuri, practica religioasă a femeii l-a influenţat pozitiv şi pe bărbatul cu care şi-a împletit destinul vieţii, martor direct al unei rânduieli casnice autentice, în sanctuarul acelei *iglesia domestica*, de care vorbea Sfântul Ioan Hrisostom. La altarul ei, candela nu se stinge niciodată. Apoi, strălucirea slujbelor ortodoxe nu pot să nu impresioneze pe cei ce vin din afară, chiar dacă, la prima vedere, elementul lingvistic poate fi o barieră. Tocmai din acest motiv s-au tradus în limba spaniolă Liturghia, Taina Botezului şi a Cununiei, o broşură de rugăciuni bilingve pentru copii, alte rânduieli cultice, etc.

Legăturile sufleteşti cu Ţara-mamă nu se cultivă doar prin respiraţia rugăciunii private şi comunitare, ele se întreţesc şi prin forme de ajutor concrete, de multe ori în cazuri punctuale. La chemarea preotului paroh, enoriaşii se implică activ (material şi financiar) în acte de filantropie dezinteresate. Menţionăm proiectele care vizează elevi din regiunile sărace ale României, predispuşi abandonului şcolar din pricina pauperităţii şi lipsei resurselor, care au fost înfiaţi de o familie binevoitoare din parohie, de multe ori anonimă, fiind susţinuţi pe perioada studiilor sau până la reglementarea situaţiei şcolare. Sau organizarea de colecte substanţiale pentru atenuarea efectelor negative ale unor calamităţi naturale (incendii, inundaţii, surpări de teren, etc.) ori pentru rezolvarea unor cazuri medicale grave (operaţii costisitoare, transplanturi, achiziţii de aparatură medicală şi medicamente). De asemenea, sunt des întâlnite cazurile de români răposaţi, fără asigurări de deces şi posibilităţi materiale, ai căror aparţinători sunt sprijiniţi în demersurile privind achitarea cheltuielilor de înmormântare sau pentru repatrierea corpului defunctului în ţară, spre a fi înhumat în pământul natal.

O altă latură a pastoraţiei în diasporă o reprezintă grija faţă compatrioţii aflaţi în penitenciarele din Peninsula Iberică pentru a-şi ispăşi pedepsele privative de libertate. Preoţii care au pe teritoriul parohiei un astfel de centru de detenţie au fost îndemnaţi să asigure asistenţa religioasă pentru persoanele de confesiune ortodoxă internate aici, dintre care primează românii, dar, la fel de bine - în cadrul programului - se pot ataşa şi alte etnii ortodoxe (ruşi, ucrainieni, basarabeni, georgieni, bulgari, sârbi, etc.). Nejudecând faptele nimănui, păstorii cu dragoste de turma cuvântătoare, nu uită cuvintele Domnului-Hristos, care spune că în *temniţă am fost şi aţi venit la Mine* (Matei 25, 36), mergând cu nădejde să caute oaia cea pierdută, pentru care vor da răspuns la Judecata cea nemitarnică.

Exodul masiv al românilor peste hotare a adus cu sine din punct de vedere confesional multe provocări pentru păstorii care îşi urmează turma cea cuvântătoare, indiferent în ce parte a lumii aceasta alege să trăiască, provizoriu sau permanent. Din darul lui Dumnezeu, în faţa multor situaţii inedite, cu care nu s-au confruntat înainte, învaţă din mers, alături de păstoriţi, firescul mod de raportare paterno-filială, pentru a le putea obloji rănile sufleteşti şi a-i conduce cu har celest la limanul mântuirii.

Am făcut trimitere la câteva din laturile ce mi se par elocvente când pomenim de slujirea fiilor noştri duhovniceşti plecaţi peste graniţe, care nu şi-au abandonat credinţa la vamă sau în aeroport, ci au (a)dus-o cu ei, să le fie reazem şi refugiu în noul capitol din viaţa ce le stătea înainte. Căci ei au plecat gânditori, aventurându-se spre necunoscut, închinându-se discret la plecare şi murmurând în şoaptă o rugă, pe care să n-o audă nimeni, decât numai Bunul Dumnezeu: *Doamne ajută!*

Un moment istoric pentru comunitatea română ortodoxă din Málaga:

Deschiderea și binecuvântarea noului lăcaș de cult al Parohiei „Sfântul Ioan Botezătorul”

Duminică, 10 august 2025, a fost o zi plină de emoție, credință și bucurie pentru comunitatea română ortodoxă din Málaga. Preasfințitul Părinte Timotei, Episcopul Ortodox Român al Spaniei și Portugaliei, a săvârșit slujba de binecuvântare a noului lăcaș de cult al Parohiei *„Sfântul Ioan Botezătorul”*, urmată de Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie.

Noul lăcaș de cult, proprietatea parohiei, a prins viață datorită generozității și dragostei credincioșilor, care au contribuit cu donații și eforturi susținute pentru achiziționarea și amenajarea acestuia. Un rol esențial l-au avut enoriașii parohiei care au făcut donații, toți cei care, cu timp, energie și resurse, au pus bazele acestui loc de rugăciune. Proiectul a fost sprijinit și prin finanțarea acordată de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, căruia îi adresăm mulțumiri sincere.

În cadrul slujbei, alături de ierarh au slujit Preacuviosul Părinte Arhidiacon Spiridon Burlacu, consilier economic eparhial, și Preacucernicul Părinte Dimitrie Mugurel Onica, parohul comunității. Preasfințitul Părinte Timotei a rostit un cuvânt de învățătură despre credință, curaj și statornicie, amintind că Biserica este corabia care, împreună cu toți credincioșii, înfruntă valurile lumii, dar cu privirea ațintită spre Hristos, nu se scufundă niciodată.

Un moment deosebit a fost acordarea de către Presfințitul Părinte Timotei a Crucii Sfântul Apostol Iacob Părintelui Dimitrie Mugurel Onica, ca semn de apreciere pentru dedicarea și munca în slujba comunității.

Evenimentul a fost onorat de prezența domnului Cosmin Mitrea, Consul General al României la Sevilla, care a transmis felicitări și gânduri de bine, subliniind importanța unității și a sprijinului reciproc în diaspora.

Noua biserică din Málaga devine atât un loc de rugăciune, cât și un spațiu de liniște, comuniune și speranță pentru toți românii din Costa del Sol.

Mulțumim din inimă tuturor celor care au făcut posibil acest vis. Fiecare rugăciune, fiecare cărămidă și fiecare gest de bunătate au clădit nu doar zidurile acestei biserici, ci și legătura noastră ca familie în credință.

De asemenea, o contribuție deosebit de valoroasă a venit din partea Asociației Românilor Întreprinzători în Andaluzia (ARIA), implicată activ în strângerea fondurilor necesare pentru realizarea acestui proiect.

”Le mulțumim din inimă tuturor celor care, prin sprijin financiar și prin rugăciune, au făcut posibil acest proiect de suflet. Acest lăcaș sfânt este o binecuvântare pentru cei peste 25.000 de români din provincia Malaga, un loc unde vom împărtăși împreună lumina, credința și bucuria de a fi comunitate,” a declarat părintele paroh Dimitrie Onica.

Acum, Parohia ***„Sfântul Ioan Botezătorul”*** lansează un apel către cei care doresc să sprijine în continuare, contribuind la finalizarea picturilor bisericești și a altor elemente de mobilier, accesând secțiunea de donații a site-ului parohiei:

https://bisericaortodoxamalaga.com/doneaza.

Pentru mai multe informații:
Dimitrie-Mugurel Onica - preot paroh
Telefon: +34678163523 / +34670891805
Email: dimitrie3@yahoo.es

Parohia Ortodoxă Română din Málaga

DEPARTAMENTUL PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

COMUNICAT DE PRESĂ – PRECIZĂRI

Departamentul pentru Românii de Pretutindeni (DRP)

Ca urmare a informațiilor apărute în spațiul public pe tema finanțărilor acordate, **Departamentul pentru Românii de Pretutindeni (DRP)** face următoarele

PRECIZĂRI

DRP acordă finanțări nerambursabile în condițiile prevăzute de Legea nr. 321/2006 privind regimul acordării finanțărilor nerambursabile pentru activități de interes general desfășurate de românii de pretutindeni, în conformitate cu ghidurile și planurile de finanțare, aprobate potrivit legii.

Procesul de finanțare este transparent, deschis și se desfășoară anual, prin sesiuni anunțate pe site, la care pot participa organizații eligibile din diaspora.

Deciziile de sprijin financiar sunt fundamentate pe baza nevoilor reale ale românilor din afara granițelor, identificate prin interacțiunea permanentă cu comunitățile din diaspora, prin consultări directe și prin analiza proiectelor depuse.

Aceste nevoi se reflectă în obiectivele asumate prin Planul strategic de programe, proiecte și acțiuni al DRP pentru anul 2025, document care reflectă direcțiile de sprijin pentru românii de pretutindeni.

Sunt eligibile pentru finanțare organizații legal înregistrate, cu activitate în zone în care există comunități românești semnificative, care derulează proiecte cu impact asupra vieții comunitare.

Printre aceste entități se regăsesc și comunitățile religioase românești, organizate în mod legal în statele gazdă, în baza dreptului la liberă asociere și a libertății de conștiință, conform opțiunilor membrilor comunității – în acest caz, identitatea religioasă.

Atragem atenția că DRP nu acordă finanțări *„în bloc”* unui cult anume, ci comunităților locale constituite legal, în mod egal și echitabil, pe baza criteriilor prevăzute de lege. Limitarea artificială a numărului de proiecte aprobate pentru un anume tip de organizație ar însemna încălcarea drepturilor persoanelor asociate legal în aceste forme și ar putea constitui o discriminare pe criterii religioase.

Comunitățile religioase sunt forme esențiale de coagulare și solidaritate ale românilor din diaspora, centre comunitare active, care desfășoară activități educaționale (școli duminicale, cursuri de limba română), acțiuni culturale (festivaluri, tradiții locale), proiecte media (platforme online), inițiative de sprijin social (pentru familii vulnerabile, tineri, vârstnici sau persoane nou-sosite).

Unele proiecte susținute vizează infrastructura esențială a vieții comunitare, cum ar fi achiziția, construcția, renovarea sau întreținerea lăcașelor de cult. Ignorarea cu bună știință a acestor solicitări, formulate de membrii comunităților, ar constitui o încălcare a unor drepturi garantate de lege.

Legea privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni prevede expres susținerea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase, atât ca măsură cadru, cât și ca drept al românilor din afara granițelor, motiv pentru care apreciem că alocările de la bugetul de stat destinate acestui scop sunt în deplin acord cu misiunea asumată de statul român.

Politica de sprijinire a românilor de pretutindeni urmărește păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității naționale a acestora. Această politică este fundamentată inclusiv pe angajamentele internaționale asumate de România, în special prin Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale (1995).

Beneficiarii finali ai proiectelor finanțate de DRP – inclusiv cele derulate de comunități religioase – sunt românii din diaspora, care astfel au acces la un cadru în care se utilizează limba română, își pot manifesta identitatea românească în mod deschis și colectiv, beneficiază de sprijin reciproc și solidaritate, se pot integra mai ușor în societatea gazdă, păstrându-și rădăcinile.

Numărul de proiecte aprobate pentru asociații și fundații (altele decât cele religioase) a fost mai mare în perioada 2022-2025 față de anii anteriori, iar sumele alocate acestora au crescut semnificativ.

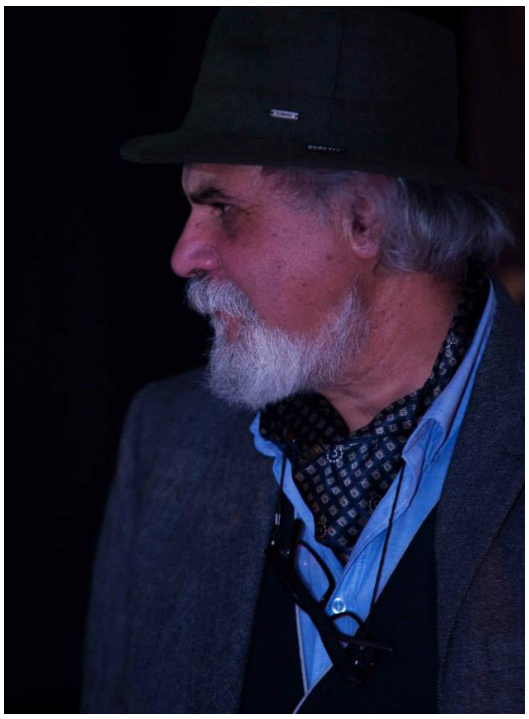
În același timp, proiectele comunităților religioase includ și inițiative mari de infrastructură comunitară, unele dintre ele aflate în derulare pe mai mulți ani.

DRP va continua să sprijine, în mod transparent și echitabil, toate formele de organizare ale românilor din diaspora – fie că vorbim despre comunități religioase, asociații sau fundații. Fiecare dintre acestea devine un partener firesc acolo unde reprezintă structura activă care poate susține viața comunitară.

BAIA MARE - RUMANÍA

A. CALDERÓN de JESÚS: Crítico y Analista Cultural

Esta ciudad está situada al pie de la cordillera de los Cárpatos, siendo la capital de la región de Maramure, Tiene en su historial hechos que le permite presumir, de ser una de las ciudades más interesante de Rumanía.

Después de visitar la **Región de Salaj**, nos dirigimos a la de **Maramures**, exactamente **Baia Mare, donde nos encontramos con una ciudad llena de patrimonio sociocultural que no tiene nada que envidiar, a otras ciudades ya visitadas.**

Como la cultura forma parte de mis actividades, siempre, por lo general, cuando llego a una ciudad, me dispongo a llevar a cabo, el visitar elementos que tengan que ver con estas cuestiones, Por esta razón, lo que trato en esta ocasión, es de analizar a fondo la trayectoria cultural y social de esta ciudad, partiendo de que existen grandes componentes que dan cuenta de ello.

Baia Mare forma parte patrimonial de los grandes relatos, que han determinado la historia de los pueblos rumanos, considerando que aquí se ha forjado grande hazañas, que tiene mucha relevancia, para aquellos que apreciamos la historia de este País.

Baia Mare, tiene como procedencia el estar situada en unas de las regiones de lo más interesante de Rumanía, donde tienen por costumbre, recibir a sus huéspedes de una manera cordial y generosa, ofreciéndoles a estos lo mejor de sí misma, sus paisajes y su gente dan cuenta de ello. Los parajes montañosos, junto con sus monumentos, son de lo más vistoso, los que han tenido la oportunidad de conocerlo así lo manifiestan.

Su composición arquitectónica tiene como referencia manifiesta, el haber pertenecido a lo largo de su historia, a diversos asentamientos, donde la parte más relevante de estos hechos, la debemos situar en un periodo más reciente, se trata de la presencia del imperio Austrohúngaro, en ese periodo de tiempo fue crucial para la definición de sus estructuras sociales, culturales y económicas, con la desaparición de este imperio, esta ciudad entro a formar parte de Rumania tras la firma del tratado de Trianon.

A partir de esos momentos esta ciudad, paso a convertirse en parte muy significativa para la historia de Rumania, donde aún prevalecen vestigios muy simbólicos, como lo es la torre Stefan, esta torre formo parte de la Iglesia Católica, que llevo al reconocimiento Papal, a su creador, se trata del Rey Stefan de Hungría, que fue el primer Rey Cristiano, esta Iglesia se construyo, en el siglo XIII, siendo cierto que la construcción de esta torre fue algo después, a iniciativa de John Hunyada, Duque de Transilvania y regente del trono de Hungría, esto

formo parte, para conmemorar la batalla sobre los Otomanos en 1442, la torre se termino durante el reinado de Mathia Rex 1462, esta torre se ha convertido en el elemento más famoso de Baia Mare, al pie de ella se puede ver restos de lo que fue su fortaleza, todo esto perteneció a la orden Franciscana, en esta misma plaza se encuentra la Iglesia de la Santísima Trinidad.

Formando parte del centro histórico, se encuentra la llamada **plaza Cetati**, que es parte del núcleo influyente, de los símbolos de esta ciudad, la construcción obedece **al reinado de Joha Hunyadi**, terminándola su hijo **Matihas Corveniu**, resulta de lo más interesante poder observar su historia a través de unas vitrinas y panales que están situado en la plaza, en ello podemos ver de primera mano la evolución de la historia de esta ciudad.

Siguiendo el recurrido por sus calles y plazas, llegamos a una de las más importantes, llamada de la Libertad, sitio que despierta un gran interés, por estar rodeada de grandes e importantes edificio histórico, casi todos de un cierto estilo medieval, siendo estos un punto referencial, de los grandes valores arquitectónicos, que definen a esta ciudad.

Como viene sucediendo también en su parte ornamental, tiene un componente armonioso muy brillante, dado que sus fuentes y jardines así se manifiestan, por el hecho de formar una composición perfecta a la hora de resaltar la belleza del conjunto que compone esta plaza, en la que sobresale como pieza central el monumento de Ravulus Dominaru representando el patrón y perfecto de Baia Mare, San Stefan.

En esta concepción arquitectónica que tienen las plazas, debemos valorar, las buenas sintonías que tienen esta ciudad con las Artes plástica, hay están expuesto un conjunto de personajes, que como homenaje a los artistas, da muestra de la importancia que tiene la cultura para los pueblos.

Cuando uno llega a esta ciudad aparte de visitar sus plazas y pasear por sus calles, lo que debe hacer es conocer sus Museos, en este sentido Baia Mare, tiene muchos componente Museístico que te ayudan a conocer su verdadera historia, partiendo del Museo Etnográfico, ubicado en un lugar maravilloso, este Museo está fundamentado en las representaciones, orientada a la conservación y eximición de los tesoros y riqueza de las tradiciones, dispone de espacios del aire libre, donde su contenido está en representar, los distintos elementos de la región de Maramures, en los que se puede observa las labores y arquitectura tradicional de la zona.

Museo mineral: que tiene como interés la preservación, de la riqueza mineral y geológica, que a lo largo de la historia ha supuesto un interesante descubrimiento, por lo que resulta de lo más estimulante, poder observar todos estos componentes minerales, que tienen un valor incalculable, tanto de carácter informativo como educativo.

El Planetario: Sería bueno poder visitarlo, por ser este un espacio excepcional, que, como carácter de observatorio, te puede sacar de muchas dudas, sobre cómo como se sitúan los planetas. Es un lugar fascinante donde los visitantes puede comprobar las maravillas del cosmos, es ideal para aprender de astronomía.

El Museo y la escuela de Arte de Baia Mare, fue el motivo principal, que me llevo a esta ciudad, donde pude comprobar la importancia que tiene estas dos Instituciones, no solo para los habitantes de esta Ciudad sino para toda Rumania, tengo entendido que este Museo, es obra de dos apasionado, por la cultura y el arte de esta Ciudad, se trata del que fuera su alcalde en su momento de Baia Mares el Sñ. Thurman y la Pintora Hollas Simon, que con su iniciativa tuvieron a bien el hacer de esta Ciudad todo un referente artístico, impulsando encuentros artísticos no solo de artistas rumanos sino de todo el Mundo, estableciendo con ello una de las escuelas de arte más importante de todo Rumanía,

A lo largo del tiempo, esta escuela está siendo un gran referente para muchos artistas venidos de toda Europa, por este hecho, este Museo tiene una de las colecciones más importantes de arte contemporáneo de Rumanía. Me puedo considerar un privilegiado, por poder haber visitado estos espacios y por el hecho de haber podido encontrarme, con muchos de los artistas y profesionales, entre los que se encuentra su directora, que con una lucha constante mantiene vivo el espíritu, de lo que representa este Museo, y su escuela, para las Artes de este País.

O polemică T. Arghezi – O. Han

Cu privire la Monumentul dedicat lui Mihai Eminescu

Dan Toma Dulciu, Viena

În acest material dezvăluim culisele unui eşec lamentabil al unei iniţiative cu totul lăudabile - înălţarea primului monument dedicat ***Luceafărului*** în Bucureşti - protagoniştii acestei regretabile întâmplări fiind două nume mari ale culturii române: poetul **T. Arghezi** şi sculptorul **O. Han**. Din păcate, disputa în presă a acestora a condus la un fiasco neplăcut, văduvind bucureştenii de un monument pe care Eminescu l-ar fi meritat cu prisosinţă.

Iată despre ce este vorba. În urmă cu o sută de ani, în preajma aniversării zilei de naştere a lui Mihai Eminescu din luna ianuarie 1925, un grup de scriitori şi intelectuali grupaţi în jurul Revistei *„Gândirea”* au instituit un comitet de iniţiativă pentru strângerea de fonduri în vederea ridicării unei statui a Poetului la Bucureşti.

Acest organism era condus de generalul Traian Moşoiu, ministrul lucrărilor publice la acea vreme, în calitate de preşedinte, având în componenţa sa pe Mihai Sadoveanu şi ing. Titus Enacovici (proprietarul ziarului ***„Cuvântul”***), ca vicepreşedinţi, iar ca membri pe Cezar Petrescu, Lucian Blaga, Pamfil Şeicaru, Adrian Maniu, Ionel Teodoreanu ş.a.

Acest comitet îşi propunea strângerea de fonduri, pentru care scop s-a deschis un cont la „Banca Românească”. Totodată, au fost emise liste de subscripţie prin intermediul ziarului ***„ Cuvântul”***. Se avea în vedere, de asemenea, organizarea de chete publice, serbări, şezători literare, spectacole diverse.

În prima săptămână se strânseseră 77 000 lei dar comitetul amintit spera ca iniţiativa să adune suficiente fonduri pentru ca bucureştenii să aibă în sfârşit un monument dedicat lui Mihai Eminescu. Statuia urma să fie executată de sculptorul O. Han, al cărui onorariu fusese stabilit la suma de 290 000 lei, drept pentru care s-a încheiat un contract cu clauze privind condiţii şi termene clar stabilite.

Numai că socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea din târg. Lunile trec, banii strânşi nu sunt suficienţi, încât sculptorul ezită să înceapă lucrarea, neavând siguranţa că la finalizarea ei va putea să îşi primească onorariul.

Spre cinstea loc, răspund acestui apel de strângere de fonduri îndeosebi elevii şi studenţii, însă contribuţiile lor sunt infime (cât preţul unui bilet de cinema sau a unei prăjituri). Instituţiile statului par indiferente, încât doar Ministerul Învăţământului donează suma de 1000 de lei, cât preţul unei roţi de autovehicul, din cele peste 400 de maşini pe care le folosea pe atunci Guvernul României !!!

Trece mai bine de un an şi abia se strâng 800 000 lei din cei 2 milioane de lei cât prevedea devizul total al manoperei pentru fundaţie, soclu, statuie, plus montarea acesteia. Câteva luni mai târziu, în vara anului 1926, ziarele anunţau: ***„Serbările pentru monumentul lui Eminescu”***: *Marile serbări pentru monumentul lui Mihail Eminescu vor începe Duminică 11 Iulie 1926, printr-un festival teatral şi muzical, în Arenele Romane din Parcul Carol. Cei mai de frunte artişti şi cântăreţi îşi vor da concursul la acest festival. În aceiaşi zi se va deschide într-un pavilion amenajat, prima expoziţie a manuscriselor, fotografiilor, relicvelor şi amintirilor rămase după urma genialului poet român”.* După câte se cunoaşte, aceasta este prima expoziţie temporară dedicată cunoaşterii vieţii şi operei Poetului, un început de **„Muzeu Eminescu”** la Bucureşti !

Colac peste pupăză, tot în vara acelui an survine o polemică aprinsă între T. Arghezi şi O. Han, care va determina eşecul acestei iniţiative. Astfel, revista Ţara Noastră din data de 8 iulie 1926 a publicat un articol incendiar al maestrului **„Cuvintelor Potrivite”**, intitulat ***„Luchian, Eminescu şi pelerinul”***, în care autorul susţine că fondurile adunate pentru ridicarea unui monument lui Mihail Eminescu în Capitală se risipesc inutil şi că lui O. Han, sculptorul care lucrează monumentul, i s-au plătit până acum un milion lei: ***«Se pare că viitorul bolovan încă în ora de faţă virgin, a consumat până acum numai în ipoteze plastice şi în reverii de materiale dure, suma de un milion lei, un acont cu care se putea tipări un volum în streinătate».***

Extrem de afectat, O. Han răspunde fără ocol lui Arghezi, numindu-l ***„apologistul cinismului în presa română”***, prin intermediul unei scrisori publicate în **„Cuvântul”** (16.08.1926, p. 2).

În acest drept la replică sculptorul dă la iveală un text plin de vitriol stilistic, spunând că poetul este *„omul lui Bogdan Piteşti, cu psihologie de slugă”*. Ba, mai mult, de când şi-a pierdut stăpânul iese din când în când la drumul mare, *„fără să mai aibe însă succesul de pe timpul când era organizat în bandă”.* Este desigur o aluzie directă la faptul că mult controversatul colecţionar de artă Alexandru Bogdan-Piteşti (d.1922), care a condus în perioada neutralităţii cotidianul **„Seara”,** finanţat de Puterile Centrale, l-a ajutat pe T. Arghezi, moral şi material, în multe momente delicate ale existenţei poetului.

Continuând diatriba sa, sculptorul afirmă că T. Arghezi are în presă *„situaţia hamalului fără număr”*, care aşteaptă sosirea trenurilor, întâmpinând milog călătorii cu formula *«ducem cu mâna în oraş»* şi după care te uiţi disperat să nu dispară cu bagajele prin mulţime.

Invectivelor la adresa scriitorului din Mărţişor li se adaugă altele, la fel de insinuante, cum ar fi faptul că, odată cu venirea guvernului Averescu la putere, T. Arghezi începe să colaboreze la publicaţia **„Ţara Noastră”** *„servind pe rând ideile tuturor partidelor cu facilitate de chelner bine stilat”.*

În acelaşi ton de o violenţă indiscutabilă, Oscar Han subliniază faptul că Arghezi îşi petrece viaţa traficând când numele propriu (I. Teodorescu), când pseudonimul (Th. Arghezi) *„spunându-ţi cu vocea-i de gânsac şi rânjetul de câine”* că ***“Th. Arghezi este trădător şi puşcăriaş***

și I. Theodorescu este un om de afaceri genial de pe urma căruia profită Th. Arghezi".

Crede de asemenea că lui Arghezi a început să îi meargă foarte rău, deși *„până în prezent a fost beneficiarul lașității celor pe cari i-a atacat și de la cineva și întotdeauna a primit servicii".*

Sau, probabil, că în spatele acestui ingrat atac se află desigur *„un interes pecuniar",* care l-a făcut pe T. Arghezi *„să-și monteze imaginația și să afirme în deplină inconștiență că subsemnatul ar fi primit «un milion» de la un comitet compus aproape numai din scriitori".*

Ceea ce îl contrariază cel mai mult pe O. Han este faptul că atacul proferat în scris de T. Arghezi este nejustificat: ***„sunt un om care trăiește modest din profesia lui"***, ba dimpotrivă ***„subsemnatul nu se ocupă de vânzări de tipografii cu mașini ruginite, și nu face samsarlâcuri prin ganguri de hotel".***

În același articol, o altă acuză din partea lui O. Han: deși a remis suma de 3 600 lei pentru cele 5 volume promise de T. Arghezi în urmă cu un an, acestea nu i-au parvenit nici până acum (desigur, nu avea cum să le primească, fiindcă poetul tipărește primul volum de poezii - **„Cuvinte potrivite"** - abia în 1927).

Ca un apogeu al acestui teribil atac la persoană, sculptorul conchide: *„Această chestiune e de altfel publică și cu tot talentul de pamfletar al d-lui Arghezi, rămâne o chestiune penală, întreb pe d. Arghezi dacă nu socoate că a venit timpul să-și pună cenușă în cap?"*

Urmarea acestei necolegiale dispute? La București nu se va ridica decât mult mai târziu o statuie, în schimb O. Han va continua să dedice Luceafărului trei opere reușite, și anume un bust al lui Eminescu, postat la data de 8 august 1926 în incinta Mânăstirii Putna, precum și două statui, una la Cluj, finalizată în 1930 (rod al inițiativei Asociației **„România Jună"** de la Viena; lansată încă din anul 1923 de către președintele acesteia Octavian Moșescu) și alta la Constanța (terminată în 1932, dar montată pe faleză, de Ziua Marinei, în 1934).

O poveste cu un tâlc anume: când doi se ceartă al treilea câștigă !

„CulturRo – Festival de Carte și Arte al Românilor de Pretutindeni", 2025, Ediția a III-a

CULTURO
FESTIVAL DE CARTE & ARTE
AL ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI
www.culturo.ro

În perioada 2-6 octombrie 2025 se va desfășura in Alcalá de Henares, Madrid, Spania, a III-a ediție a „CulturRo – Festival de Carte și Arte al Românilor de Pretutindeni".

Organizatori: Centro Cultural La Tierra Tracia, Asociación Rumanía Cultural Europea de España, Filiala OCCIDENT Diaspora și Minorități a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România – UZPR.

Evenimentul face parte dintr-un amplu proiect intitulat ***„Centrul Cultural La Tierra Tracia, Spania: „Citește românește, gândește românește, trăiește și simte românește – Seri și evenimente culturale 2025",*** un Proiect finanțat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni.

Festivalul se dorește a fi un vector important în cercetarea, cunoașterea și popularizarea patrimoniului cultural, istoric, etnografic și spiritual al rezidenților români, diversitatea prin identitate și continuitate socio-culturală, să faciliteze schimburi culturale și dialogul social între românii din diaspora și țara de rezidență și integrarea acestora prin menținerea identității naționale.

Vor participa peste 100 de autori și artiști români din Spania și Europa, edituri, instituții, centre culturale, universități, grupuri profesionale, ong-uri, public larg. Invitați de onoare: scriitori și artiști spanioli și internaționali. Pe întreaga durată a Festivalului se vor desfășura lansări și prezentări de carte, întâlniri, dezbateri, seminarii, piese de teatru, expoziții fotografice și etnografice, proiecții filme, ateliere pentru copii și evenimente interactive, activități culturale și sociale dedicate publicului român și spaniol. Vor fi prezentate Expoziții Colective de Arte Plastice și Vizuale precum și expoziții particulare.

Vă așteptăm alături de noi în acord cu ideea perenă că arta conectează culturile, creează spații de elecțiune, stabilește punți, răspunde unor nevoi sociale, emoționale, în speranța unui progres real al colaborării comunității românilor din Peninsula Iberică.

„Continuăm să credem în efortul colectiv și în gestul onest și responsabil de a pune umărul la creșterea consumului de artă și cultură și la crearea unui context favorabil repunerii permanente în discuție a problemelor, provocărilor și conflictelor existente în cultură, educație și societate."

„CULTURO.RO - PLATFORMĂ CULTURALĂ A ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI" este o platformă culturală online pentru românii de pretutindeni și o sursă importantă de inspirație și informație pentru toți românii. Un loc unde românii de pretutindeni pot descoperi și explora cultura românească și care oferă o gamă largă de subiecte legate de evenimentele organizate de români, târguri de carte, expoziții de artă, concursuri literare, concerte de muzică. O platformă dedicată mediului asociativ și ONG-uri, grupurilor profesionale, activităților desfășurate de români in diaspora sau de interes pentru aceștia.

„Citește românește, gândește românește, trăiește și simte românește", un proiect inițiat de Asociación Socio-Cultural Romanati - Centro Cultural La Tierra Tracia și susținut de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni.

Parteneri proiect și media: DV Logistica, Actualitatea Literară, Revista de cultură Tribuna, Revista Inspirație Românească, Italia; GLOmegaM, Asociación Socio-Cultural Arkana Creativa, Asociația Iordaniano-Română Pentru Cultură – AIRC, Info Art, FRP TV, Direcția 9, Artpres.ro, TRADIȚII OLTENE, Liga Scriitorilor Români – LSR, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj, Direcția Județeană pentru Cultură OLT, Primăria Municipiului Caracal, Lectoratul ILR – Universitatea Granada, NapocaNews, TV Suflet Românesc, Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România – UZPR, Revista UZP și revista Cronica Timpului, UZP TV, Asociația "Imaginea României", Air TV Europe, S.C. Alutus Media & Film SRL, AMradiotv.ro, Revista „Scorpion", Federația pentru Accesibilizarea României FAR, Observatorul.ro, Observatorul Tv, Revista MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI, Federația Asociațiilor Românești din Andalucia - FARA, Spania; Asociația Culturală Center Inter Art. Centrul Internațional de Artă România, Muzeul Virtual Eminescu, București, România; Asociația pentru cultura românilor/vlahilor din Serbia „Ariadnae Filum", Ziarul Emigrantul, Ziarul de Vrancea, Cenaclul de la Roma, Orizont TV, Gate2fly, Culturalia SensTv, Asociația Culturală Olt Artis Slatina, Asociația culturală hispano-română "Gente", Asociación hispano rumana de Córdoba TRAIAN, PROFI 24 TV, Editura Ecou Transilvan, Asociación Rumanía Cultural Europea de España.

Pentru confirmare participare in cadrul festivalului vă rugăm să trimiteți un CV și scrisoare intenție până in data de 20 septembrie 2025 la e-mail: culturo.ro@gmail.com Programul detaliat al manifestărilor va fi publicat in paginile de social-media ale organizatorului și partenerilor!

Promovăm și susținem proiecte și valori ale românilor!

Asociación Socio-Cultural Romanati - Centro Cultural La Tierra Tracia, Spania

Departamentul pentru Românii de pretutindeni
Proiect finanțat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni

CULTURO

FESTIVAL DE CARTE & ARTE AL ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

Ediția a III-a

2-6 OCTOMBRIE 2025
Alcalá de Henares, Madrid

FESTIVAL DE CARTE & ARTE AL ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI – CULTURO

Parteneri:

JURNALUL JURNALULUI DE LA MOISEI

Valeru Ciurea

„Tabăra de muzică și literatură, Jurnalul de la Moisei” este un eveniment cultural național inițiat de cantautorul și fondatorul trupei Arhaic, Nicolae Doboș, și de poetul și scriitorul Ioan Ivașcu și realizat la aproape trei ani de la nașterea ideii.

De ce la Moisei? Pentru că unul dintre inițiatori și realizatori, poetul Ioan Ivașcu, este născut și a trăit acolo, în localitatea simbol al curajului și patriotismului, *„o redută a ortodoxiei și credinței străbune, păstrată în vremurile grele și de prigoană, dezvoltată cu har de oamenii credincioși de astăzi. Valorile umane și morale ale moiseienilor, grija pentru identitatea locală păstrată prin credința neclintită și respectul pentru transmiterea ei din generație în generație, demnitatea locală.”* dar și pentru că la Moisei, administrația locală a înțeles rostul demersului cultural inițiat de cei doi și s-a arătat deschisă ideii de a promova cultura românească și a o prezenta în fața locuitorilor și a altor iubitori de frumos.

Localitatea Moisei este cunoscută ca fiind locul în care ***„la data de 14 octombrie 1944, jandarmii maghiari au omorât douăzeci și nouă de români, prizonieri în lagărul de muncă improvizat de la Vișeu de Sus pe care i-au urcat într-un camion, i-au transportat la Moisei unde au fost închiși în două case de la marginea localității și împușcați prin uși și ferestre. Ulterior, armata ungară aflată în retragere a incendiat localitatea Moisei.”*** La două săptămâni după comiterea masacrului, când localnicii evacuați de către autorități s-au întors în sat, aceștia au luat cadavrele celor împușcați și le-au îngropat într-o groapă comună deasupra căreia au construit o troiță din lemn în locul căreia, ulterior, a fost ridicat un obelisc pe care se află înscrise astăzi numele martirilor.

Dintre victime, douăzeci și patru erau originare din județul Mureș, trei din județul Cluj și patru din județul Maramureș, țărani ardeleni internați în lagărele de muncă din orașul Vișeu de Sus. Ei au fost acuzați de *„trădare de patrie, de patriotism românesc ori partizanat.”* În memoria acestora, sculptorul maramureșan Vida Gheza a realizat în anul 1966 **„Monumentul Martirilor de la Moisei”**, inițial din lemn și transpus ulterior, în anul 1972, în piatră.

„Ansamblul sculptural este alcătuit din douăsprezece coloane dispuse circular, fiecare având în partea superioară sculptat câte un chip. Zece dintre acestea reprezintă măști tradiționale maramureșene, reprezentându-i pe martiri, fiecare dintre aceste lucrări având o anumită simbolistică, iar două au chipuri de om reprezentându-i pe cei doi supraviețuitori.”

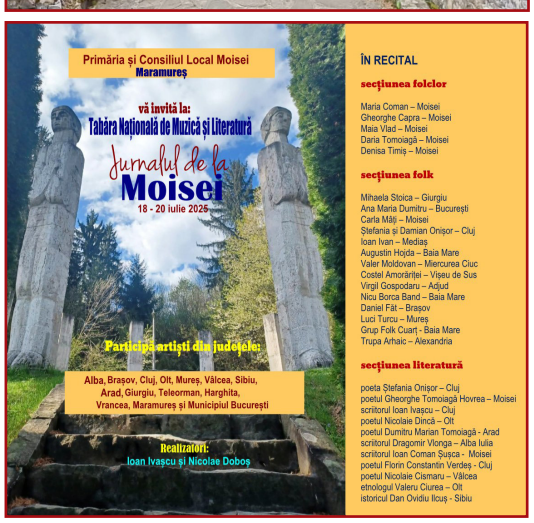

La Monument, în cea de-a doua zi a *„Taberei de muzică și literatură Jurnalul de la Moisei”*, între cele douăsprezece coloane, scriitorii și artiștii veniți la Moisei din toate colțurile țării au depus o coroană de flori, au cântat și recitat, realizând un adevărat moment de comemorare și evocare a martiriului de aici. Tot atunci a fost vizitată și una dintre casele în care au fost împușcați cei 29 de țărani români, casă aflată în apropierea colinei pe care se află amplasat complexul **„Monumentul Martirilor de la Moisei”.**

Tot în ziua a doua a Taberei, la biblioteca din Moisei a avut loc o întâlnire a scriitorilor locali cu scriitorii invitați. Au fost prezentate cărți, s-a recitat din creațiile proprii și s-a vorbit despre starea de fapt a culturii în actualele condiții socio-economice ale României.

Despre Moisei și Maramureș, poetul și prozatorul **Ioan Ivașcu** spune în versuri: *„Între Moisei și Cimitirul Vesel/ E un Maramureș de ceteri și un Maramureș de cruci/ Sunt oase întinse pe râuri de iederi/ Și colburi de drumuri în ochii de prunci.”* Tot el spune că ideea acestei Tabere culturale s-a născut în urma participărilor sale la taberele naționale de muzică și literatură, împreună cu folkiști precum Nicolae Doboș și cu grupul său, Arhaic. ***„Am dorit această tabără la Moisei, având în vedere contextul istoric deosebit în care se încadrează această localitate dar și pentru ca prin intermediul acesteia să contribuim la promovarea valorilor culturale și valorilor spirituale ale acestui spațiu, al Moiseiului, al Maramureșului și, în același timp, la promovarea turistică a zonei, Moiseiul fiind stațiune turistică de interes național, situată între alte două stațiuni turistice de interes național și anume Borșa și Vișeu. Am gândit că această Tabără națională de muzică și literatură ar fi o ocazie perfectă pentru a valorifica potențial cultural al zonei, al turismului cultural, în primul rând.”***

Deschiderea evenimentului a fost făcută pe scena Căminului Cultural din Moisei cu o rugăciune de mulțumire către Dumnezeu, pentru Harul și Binecuvântarea Sa, cu rugăciunea **„Tatăl nostru”** și cu mesajul gazdelor, reprezentate de viceprimarul Matei Tomoiagă și consilierii locali Liliana Mihali și Ioan Coman Șușca: ***„Cultura este o latură specială a noastră, a oamenilor. Dincolo de necesitățile noastre fiziologice sau materiale, avem nevoie și de cultură, avem nevoie de literatură, de muzică. Mulțumim***

organizatorilor acestui eveniment, domnului Ioan Ivașcu de la Cluj și domnului Nicolae Doboș din Alexandria. Sperăm să fie o reușită, iar cele trei zile să fie de bun augur pentru activitatea culturală a Moiseiului."

Maria Coman, cunoscută interpretă din Moisei, a avut și ea un mesaj de bun venit, pe versuri de Ioan Ivașcu și pe muzică specifică moroșenilor, cântată de Gheorghe Capră, Cristian Ionel Hojda și Vasile Tomoiagă, după care a interpretat magistral ***„Balada Eroilor de la Moisei"***, făcând să curgă lacrimi din ochii celor prezenți în sală.

Nicolae Doboș, unul dintre inițiatorii și organizatorii Taberei de muzică și literatură *„Jurnalul de la Moisei"* a spus: ***„Capitala muzicii și a literaturii s-a mutat pentru două zile la Moisei, scria presa maramureșană. Și nu a greșit cu nimic. Suntem capitala muzicii și a literaturii, asta datorită faptului că un nucleu cu formidabili oameni de suflet au dorit acest eveniment și chiar au reușit să îl organizeze. Domnul Ioan Ivașcu lucrează la proiectul acesta împreună cu mine de trei ani și uite că, până la urmă, s-a materializat. Eu sunt maramureșan iar Moiseiul pentru mine înseamnă istorie, suflet și spirit. Invitații nominalizați de către Ioan și de către mine au venit cu drag, cu suflet, cu spirit, cu dor pentru Moisei și considerați-i prietenii dumneavoastră. Ei o să vă considere prietenii lor. A fost un debut foarte frumos și trebuie să-i mulțumesc Mariei Coman pentru momentul extraordinar pe care l-a prezentat dar și instrumentiștilor săi."***

În cele două seri (care au însumat peste opt ore de spectacol!) au evoluat cantautorii **Costel Amorăriței** (Vișeul de Sus), **Ana Maria Dumitru** (București), **Adriana Andreica** (Cluj), **Ștefania și Damian Onișor** (Cluj), **Ion Ivan** (Mediaș), **Valer Moldovan** (Miercurea Ciuc), **Mihaela Stoica** (Giurgiu), **Virgil Gospodaru** (Adjud), **Nicu Borca Band** (Baia Mare), **Daniel Făt** (Brașov), **Grupul folk Cuarț** (Gabriela Brumar – flaut, Mariana Moldovan – voce și Dorel Moldovan – chitară și voce – Baia Mare), **Trupa Arhaic** (Alexandria), poeții și scriitorii **Ștefania Onișor** (Cluj), **Gheorghe Tomoiagă Hovrea** (Moisei), **Ioan Ivașcu** (Cluj), **Măricuța Horj Petrovai** (Moisei), **Nicolaie Dincă** (Slatina), **Dragomir Vlonga** (Moisei), **Amalia Timiș** (Moisei), **Ioan Coman-Șușca** (Moisei), **Florin Constantin Verdeș** (Cluj), **Nicolaie Cismaru** (Râmnicu Vâlcea), etnologul **Valeru Ciurea** (Slatina), istoricul **Dan Ovidiu Ilcuș** (Sibiu), cântăreți și recitatori locali: micuța **Daria Tomoioagă** (Moisei), **Alisa Maria Coman** (Moisei) **Ana Maria Moldovan** (Moisei) și **Carla Mâți** (Moisei) dar și **Ansamblul „Balada"** (Moisei, instructor Vasile Tomoiagă) care a oferit invitaților și publicului o impresionantă demonstrație de costum și joc popular specific maramureșan.

La fel de emoționantă ca ***„Balada Eroilor de la Moisei"*** cântată de Maria Coman a fost și intervenția **Amaliei Timi**ș, care a vorbit despre istoria Moiseiului: ***„Am vrut să trăim demni și liberi. Am crezut mereu că cineva o să vină să ne ajute în frumoasa, dar încercata noastră țară. Am murit, dar niciodată nu ne-am cerut iertăciune. Călăii nu iartă. Am fost omorâți, executați fără judecată, îngropați în gropi comune. Ne-au luat pământurile, casele, ne-au torturat rudele, ne-au bătut, ne-au chinuit, ne-au luat tot. Mai puțin sufletul și credința. E sublim că poporul român a găsit mereu și mereu rezerve de afirmare și și-a dat mereu eroi care și-au iubit țara mai mult decât viața."***

Poetul Ioan Ivașcu a ținut să precizeze: ***„Noi optăm pentru reconciliere cu cei care au comis acest masacru. Sunt accidente ale istoriei. Noi promovăm valori culturale, nu promovăm o răzbunare sau o învinovățire a unor națiuni. Au fost cazuri izolate, accidente ale istoriei. Moiseiul este un loc încărcat de spiritualitate aici fiind și mănăstirea Moisei, o mănăstire veche, de la 1600, unde a fost prima școală românească din Moisei."***

Cu siguranță, această primă ediție a **„Taberei de muzică și literatură Jurnalul de la Moisei"** va rămâne înscrisă în memoria colectivă a Moiseiului iar oamenii veniți aici din toate zonele geografice ale României, fiecare dintre aceștia având preocupări diferite s-au unit la chemarea lui Nicolae Doboș și a lui Ioan Ivașcu sub stindardul promovării valorilor culturale și spirituale românești.

Nu pot încheia acest jurnal fără a menționa Pensiunea Tomis (Nașu Șășaru) din Moisei, o gazdă perfectă și generoasă, parcă obișnuită ca artiști și scriitori să le fie oaspeți.

Expoziția de Artă Plastică "COPILĂRIA" a Colegiului Național de Artă "Octav Băncilă" din Iași la Centro Cultural La Tierra Tracia, El Ejido

Vă așteptăm alături de noi la Centro Cultural La Tierra Tracia din Calle Geranio/28, El Ejido până in 20 Septembrie 2025 să vizitați Expoziția de Artă Plastică **"COPILĂRIA",** Colegiul Național de Artă **"Octav Băncilă",** Iași.

Expoziția a fost pregătită de către elevii de la clasele V-XII din cadrul Colegiului Național de Artă **"Octav Băncilă"** din Iași la care au participat 50 de copii cu numeroase lucrări pe tema **"Copilăria".**

Un proiect coordonat de către profesorii: Dir. adj. Colegiul Naț***ional de Artă "Octav Băncilă", Iași - Carmen Răileanu***; Șef de catedră - Artă Plastică de la Colegiul Național de Artă "Octav Băncilă" Iași - ***Vînău Vicențiu Adrian***; Prof. ***Carmen Vînău,*** membru UAPR, director Asociația Culturală ***"Ecouri Artistice"***, Iași.

Sunt expuse 55 de lucrări cu o interpretare artistică personală: **"Copilăria"** văzută prin ochii viitorilor artiști. O expoziție variată ce cuprinde numeroase lucrări de grafică și tablouri efectuate în tehnici artistice diferite.

"Este o deosebită onoare pentru noi ca profesori-organizatori să reușim prezentarea expoziției în Spania, astfel reușim sa prezentăm publicului larg talentul deosebit al elevilor din cadrul Colegiului Național de Artă "Octav Băncilă" din Iași. Sunt elevi cu un bogat palmares artistic, prezenți în numeroase activități artistice din Iași și întreaga țară, elevi cu un viitor artistic deja conturat și de care suntem mândri că reușim să îi avem în școlile noastre: **IONAȘCU MARIA ILINCA, GORDEICOV ANA SOFIA, MOROȘANU MIRUNA, VINĂU DRAGOȘ ANDREI, BUNDUC TUDOR, ANDRONIC MIRUNA, IATESEN MARIA ALEXANDRA, LUCIA ANTONIA MORTECI, RADU SOFIA, MARIA VEREȘTIUC** și numeroși copii talentați din cadrul Colegiului Național de Artă **"Octav Băncilă"** ce dau o notă de eleganță artistică expoziției cu tema **"Copilăria"** , Prof. **Carmen Vînău.**

Expoziția este deschisă publicului in perioada 20 iulie – 20 Septembrie 2025 la Centro Cultural La Tierra Tracia din Calle Geranio/28, El Ejido, Almeria in ***"Sala de Exposiciones".***

„Citește românește, gândește românește, trăiește și simte românește", un proiect inițiat de **Centro Cultural La Tierra Tracia - Asociación Romanati** și susținut de **Departamentul pentru Românii de Pretutindeni.**

Conferinţă susţinută in 21 mai 2025 la Universitatea din Granada, Lectoratul ILR, reprezentant FELIX NICOLAU

VARIAŢIILE DIALECTALE ALE ROMÂNEI - PRIVIRE SINTETICĂ

Conf. univ. dr. **Gabriel BĂRDĂŞAN** şi Conf. univ. dr. **Ana-Maria Radu-Pop**
Universitatea de Vest din Timişoara
Facultatea de Litere, Istorie, Filosofie şi Teologie

GABRIEL BĂRDĂSAN
UNIVERSITATEA DE VEST
TIMISOARA, ROMÂNIA

VARIATIILE DIALECTALE ALE ROMÂNEI - PRIVIRE SINTETICĂ

VARIACIONES DIALECTALES DEL RUMANO - UNA MIRADA SINÓPTICA

ORGANIZA: LECTORADO ILR DE LENGUA Y CULTURA RUMANAS DE LA UNIVERSIDAD DE GRANADA. DEPARTAMENTO DE FILOLOGÍAS: ROMÁNICA, ITALIANA, GALLEGO-PORTUGUESA Y CATALANA

21 DE MAYO 2025, 20.00 HORAS
FACULTAD DE TRADUCCIÓN E INTERPRETACIÓN, AULA 14
C. PUENTEZUELAS, 55, GRANADA

UNIVERSIDAD DE GRANADA

ILR Institutul Limbii Române

ASOCIACIÓN SOCIO-CVLTVRAL ROMANATI

PARTEA a II-a

d) Starea culturală a românilor sud-dunăreni

Aromânii sunt singurii dintre românii sud-dunăreni care au un trecut cultural. Primul text datat scris în aromână, *un fel de Scrisoare a lui Neacşu* a aromânilor, aşa cum afirmă Matilda Caragiu Marioţeanu, este *Inscripţia lui Nectarie Tărpu* din 1731, pe o icoană de lemn, descoperită în Albania. Tot din secolul al XVIII-lea se pare că datează şi un *Liturghier aromânesc* – cea mai veche carte de slujbă bisericească scrisă în aromână, cu alfabet grecesc, publicat în 1962 de Matilda Caragiu Marioţeanu, dar şi un manuscris aromânesc, *Codex Dimoni*e, cu texte religioase traduse din greacă, descoperit de Gustav Weigand, la Ohrid, Macedonia, în casa fraţilor Iancu şi Mihail Dimonie.

În această perioadă (sfârşitul secolului al XVIII-lea) apar şi primele cărţi tipărite destinate aromânilor, scrise în greacă sau în aromână (cea mai importantă este semnată de Constantin Ucuta Moscopoleanul, *Noua pedagogie*, Viena, 1797, fiind „prima încercare de a da aromânilor reguli de scriere, de folosire adecvată a alfabetului grecesc la necesităţile aromânei.") (Caragiu Marioţeanu 1977: 173).

Dintre cărturarii aromâni de la începutul secolului al XIX-lea, autori ai unor lucrări importante, îi amintim pe Gheorghe Constantin Roja, Mihail G. Boiagi, N. Ioanovici etc.

În secolul al XIX-lea, la Bucureşti se formează un comitet din care făceau parte D. Bolintineanu, Cristian Tell, Ion Ionescu de la Brad, Cezar Bolliac, C. A. Rosetti al cărui scop era să sprijine mişcarea culturală a aromânilor. Cu ajutorul guvernului Cuza se va înfiinţa o şcoală la Târnovo, iar la Bucureşti se vor pregăti noi învăţători. În ciuda împotrivirii administraţiei greceşti, aromânii au obţinut de la Imperiul Otoman dreptul la învăţământ şi la slujba religioasă în limba maternă. „Pe la 1900 existau în Peninsula Balcanică 119 şcoli primare şi 6 şcoli secundare pentru aromâni şi meglenoromâni în limba maternă (mai ales în româna literară)." (Turculeţ 2002: 97).

Aromânii sunt recunoscuţi în 1905, printr-un decret al sultanului, ca naţionalitate cu dreptul de a-şi cultiva religia şi limba proprie. Această emancipare naţională şi culturală a aromânilor a luat însă sfârşit odată cu căderea Imperiului Otoman şi cu începerea războaielor balcanice (1912-1913) pentru reîmpărţirea peninsulei. Şcolile au fost închise şi aromânii nu au fost recunoscuţi ca minoritate în niciunul dintre statele balcanice. Guvernul român a ajutat emigrarea în Dobrogea, între 1920 şi 1938, a aproximativ 12 000 de aromâni şi meglenoromâni.

Una dintre consecinţele înfiinţării şcolilor româneşti în Balcani a fost şi apariţia unei literaturi culte în dialectul aromân, dintre ai cărei reprezentanţi pot fi amintiţi: Constantin Belimace (1844-1932), George Murnu (1868-1957), Nuşi Tulliu (1872-1941) etc.

Au apărut antologii de literatură populară şi cultă datorate lui Pericle şi Tache Papahagi. Aromânii au dat şi câţiva lingvişti remarcabili: Tache Papahagi, Theodor Capidan, Matilda Caragiu Marioţeanu, Nicolae Saramandu etc.

În prezent, apar periodice în aromână, antologii şi volume de poezie, proză şi folclor, există diverse societăţi culturale aromâneşti, festivaluri de carte aromânească, de cântece şi dansuri populare, aromâna se predă în unele şcoli, astfel că „există [...] unele premise pentru dezvoltarea sferei comunicative şi a funcţiilor socio-culturale ale dialectului aromân, nu numai la nivelul unor cercuri mai mult sau mai puţin restrânse de oameni de cultură, ci şi în cadrul comunităţilor de vorbitori ai acestui dialect, în satele în care vieţuiesc." (Turculeţ 2002: 100).

În cazul meglenoromânei şi al istroromânei nu se poate vorbi însă de încercări sistematice de cultivare a dialectului. Nu există o literatură cultă, scrisă în acest idiom, ci doar o literatură populară orală. În ultima perioadă se constată un interes crescând din partea specialiştilor pentru istroromâni şi istroromână, apărând numeroase site-uri consacrate acestora (http://www.vlaski-zejanski.com/ etc.), un ghid de conversaţie englez-istroromân, *Limba de saka zi* (însoţit de un CD audio), realizat de Zvjezdana Vrzić etc.

e) Statutul lingvistic al dialectelor

Statutul lingvistic al dialectelor româneşti sud-dunărene a fost îndelung dezbătut, acestea fiind considerate, în funcţie de preferinţa pentru un criteriu sau altul, fie dialecte, fie limbi. În ceea ce ne priveşte, considerăm că aprecierile făcute de Matilda Caragiu Marioţeanu (1988: 248) cu privire la aromână pot fi extinse şi asupra celorlalte două dialecte româneşti sud-dunărene, meglenoromân şi istroromân. Astfel, în opinia Matildei Caragiu Marioţeanu, aromâna este, din punct de vedere istoric, o *varietate a românei comune*, şi, în acelaşi timp, o *limbă funcţională:* „La fait que l'aroumain fonctionne lui donne «le droit de cité», le droit d'exister en tant que tel, en tant que langue fonctionnelle, qui, historiquement, est une variété du roumain commun, étape historique nécessaire, indispensable dans toute analyse des successeurs du latin oriental du nord et du sud du Danube" (Caragiu Marioţeanu 1988: 248).

Din punct de vedere lingvistic, dialectele româneşti sud-dunărene au păstrat o serie de fenomene arhaice, identice cu cele din româna comună (cel mai conservator este dialectul aromân), însă, cum era şi firesc, au şi inovat, în special sub acţiunea idiomurilor cu care au venit în contact.

1. *Fonetică* – sintetic, particularităţile fonetice arhaice, respectiv inovatoare, specifice celor patru dialecte se regăsesc în cele două tabele de mai jos:

		arom.	megl.	ir.	dr.
• *e* şi diftongul *ea* după labiale	lat. *pilus* > lat. *feta* >	*se păstrează* *perᵘ* *feátă*	*se păstrează* *per* *féată*	*se păstrează* *per* *fétę*	*e* > *ă, ea* > *a* *păr* *fată*
• *i* precedat de labială în poziţie nazală	lat. *ventus* > lat. *vendo* >	*se păstrează* *vîntu* *vîndu*	*se păstrează* *vînt* *vînd*	*se păstrează* *vînt* *vîndu*	*i* > *î* *vînt* *vînd*
• *l'* (< *l* + *ĕ, ī, i* flexionar sau de *e, i* în hiat)	lat. *gallīna* > lat. *lĕporem* >	*se păstrează* *găl'ínă* *l'épurᵘ*	*se păstrează* *găl'ínă* *l'épuri*	*se păstrează* *gal'ínę* *l'épur(e)*	*l'* > *i* *găină* *iepure*
• grupurile consonantice *cl', gl'*	lat. *oc(u)lus* > lat. *glacia* (= *glacies*) >	*se păstrează* *ocl'u* *gl'áţă*	*se păstrează* *ụocl'u* *gl'eţ*	*se păstrează* *ocl'u* *gl'áţę*	*cl'* > *k, gl'* > *ģ* *ochi* *ģeáţă*
• *ń* (< *n* + *e, i* în hiat sau *i flexionar*)	lat. *vīnea*	*(a)yńe*	*viń̆ă*	- *lupońe*	*vie*
• africata dentală *ḑ* (< *d* + *ĕ, ī, i* flexionar sau *e, i* în hiat)	lat. *dĕcem* > lat. *dīco* >	*se păstrează* *ḑáţe* *ḑícᵘ*	*ḑ* > *z* *záţi* *zọc*	*ḑ* > *z* *zęće/zęte* *zic*	*ḑ* > *z* *zece* *zic*
• africatele prepalatale *ĉ* (< *c, t* + *j́ó, j́ú*) şi *ĝ* (< *j* + *ó, ú* sau *d* + *e, i* + *ó, ú*)	lat. *fetiolus*> lat. *jugum* >	*se păstrează* *se păstrează* *fiĉórᵘ* *ĝugᵘ*	*se păstrează* *ĝ* > *j* *fiĉór* *jug*	*se păstrează* (J) / > *ʒ* (S) *ĝ* > *j* (J) / z (S) *feĉór/ feţor* *jug / zug*	*se păstrează* *ĝ* > *j* *feĉor* *jug*
• africatele prepalatale *ĉ* (< *c* + *e, i* sau *qu* + *e, i*) şi *ĝ* (< *g* + *e, i* sau *gu* + *e, i*)	lat. *civitatem* > lat. *quinque* > lat. *sanguem* >	*ĉ* > *ʧ* *ĝ* > *ḑ* *ʧitate* *ʧinţi* *sănḑe*	*ĉ* > *ʧ* *ĝ* > *ḑ* // **z** *ʧitati* *ʧinţi* *sónzi*	*se păstrează* (J) / > *ʒ* (S) *ĝ* > *j*/ z (S) *četáte* *činĉ/ ţinţ* *sănje / sănze*	*se păstrează* *se păstrează* *cetate* *cînc* *sînĝe*

	arom.	megl.	ir.
Fenomene specifice	• **Proteza** lui *a* în cuvintele care încep cu o consoană (*r, l, s*): *armîn* (< lat. *romanus*), *arău* (< lat. *reus*) • **Sincopa** vocalelor neaccentuate *i, u, î* (în graiurile de tip A): *nveástă* (< *niveástă*), *ml'ari* (< *mul'ari*)	• **Afereza** *lui a-* neaccentuat: *fără* „afară”; *proápi* „aproape” • lui *ă* şi *î* accentuaţi din dr. îi corespunde fonemul *ọ*: *cọmp* „câmp”, *mọnă* „mână”, *lọnă* „lână” • lui *î* din dacoromână în cuvintele care încep cu *în/îm* îi corespunde în meglenoromână *ą*: *ąmpirát* „împărat”, *ąnvéţ* „învăţ”	**Afereza** *lui a-* neaccentuat: *fârę, propе* • *a* accentuat se rosteşte rotunjit *å*: *åsir, cåsę, måncå* • rotacismul lui *r* simplu intervocalic în elementele de origine latină: *åsir, bire, bur, săr*
	absenţa fonemului *î* din graiurile aromâneşti de tip F, meglenoromână şi istroromână		

2. *Morfosintaxă* – din punctul de vedere al structurii gramaticale, dialectele româneşti sud-dunărene au conservat o serie de trăsături din româna comună (de exemplu, în aromână, meglenoromână şi istroromână, acuzativul personal se exprimă fără prepoziţia pe (*Lu-avdiş® fîcórlu cum-plÎndi?* „L-ai auzit [pe] băiat cum plânge?” (Caragiu Marioţeanu 1977: 181); *míni níţicari nu mi ntr$ábă* „pe mine nimeni nu mă-ntreabă” (Atanasov 2002: 267); *...ma ăntrębę čáče şi mă ĭa se-s cuntenţ ĭel* „dar întreabă [pe] tata şi [pe] mama dacă ei sunt mulţumiţi” (Frăţilă, Bărdăşan 2010: 34)), însă au şi inovat, în special ca urmare a influenţei limbilor vecine (de exemplu, prezenţa categoriei aspectului în meglenoromână şi în istroromână, apariţia în istroromână, după model croat, a unei clase de adjective cu trei terminaţii, una pentru masculin, una pentru feminin şi una pentru neutru etc.).

3. *Lexic* – fondul esenţial lexical al dialectelor româneşti sud-dunărene este de origine latină. Pe lângă un număr important de termeni de origine latină, cele patru dialecte ale limbii române au în comun un număr (redus) de elemente de substrat (*ar., megl., dr. baltă, ir. båte; ar. mînÛ, megl. mRnz, dr. mînz; ar., megl., ir., dr. strungă etc.), precum şi o serie de elemente de origine slavă veche: ar., megl., dr. babă, ir. båba; ar. ńilă, megl., ir., dr. milă; ar. arană, megl., dr. rană, ir. råna; ar., megl. niveástă, ir. nevęstę, dr. nevastă; ar., megl., dr. slab, ir. slåb etc.*

Cunoscute pentru conservatorismul lor, dialectele româneşti sud-dunărene păstrează şi numeroase cuvinte de origine latină care au dispărut din dialectul dacoromân. Dintre acestea amintim: ar. *aratu* „plug” (< lat. *aratrum*), ar. căstîńu/ megl. *căstoń* „castan” (< lat. *castaneus*), ar. *furnu* „cuptor” (< lat. *furnus*), ar. *hicu* / megl. *ic* „smochin” (< lat. *ficus*), ar. *mur* „zid” (< lat. *murus*), ar. *mesu* / megl. *mes* „lună calendaristică”, ir. *muşåt* (< lat. **formoseatus*), ir. *săr* (< lat. *sanus*), ir. *ăniurbå* „a întâlni” (< lat. **inobviare*) etc.

Dezvoltarea după desprinderea din trunchiul românei comune într un mediu aloglot, precum şi factori de ordin politic, economic, cultural şi sociolingvistic (statutul de idiom vorbit într-un cadru restrâns, numărul mic al vorbitorilor etc.) au dus la însuşirea de către vorbitorii istroromânei şi a altor idiomuri, aceştia devenind bi- şi chiar trilingvi. Aceste contacte lingvistice de lungă durată au dus la modificări importante în cadrul tuturor compartimentelor limbii, dintre acestea cel mai supus „primenirilor” fiind, după cum era şi firesc, lexicul. Astfel, aromâna, meglenoromâna şi istroromâna au suferit putenice influenţe din partea următoarelor limbi balcanice: aromâna – influenţă greacă, albaneză, bulgară, macedoneană şi turcă; meglenorormâna – influenţă macedoneană, greacă, turcă; istroromâna – influenţă croată, slovenă, italiană (italiană literară şi veneţiană).

5. Situaţia actuală şi perspectivele menţinerii românităţii sud-dunărene

În general, prognozele cercetătorilor privind evoluţia acestor idiomuri sunt pesimiste (vezi, în acest sens, T. Papahagi: „Acest al douăzecilea secol va fi secolul stingerii aromânilor [...]. E o stingere lingvistică pe care o cere natura circumstanţelor, pe care o impun evenimentele istorice” (Papahagi 1974: 5); „Meglenoromânii, fiind numeric reduşi la minimum, sunt şi mai mult ameninţaţi de o stingere lingvistică, prin abandonarea propriului idiom.” (Atanasov 2002: 307); I. Coteanu, *Cum dispare o limbă (istroromâna)*, Bucureşti, 1957 etc.).

Printre cauzele care duc la dispariţia treptată a românităţii sud-dunărene se numără noul mod de viaţă, căsătoriile mixte, prestigiul limbii statului în care trăiesc, complexul inferiorităţii cu privire la limba maternă, lipsa unui învăţământ în limba maternă, inexistenţa unei conştiinţe naţionale aparte etc. (Atanasov 2002: 303-306; Kovačec 1971: 230).

După cum afirma însă P. Atansov, „Deocamdată, un lucru este cert: meglenoromâna şi aromâna [şi, am adăuga noi, istroromâna] se vor vorbi şi în cursul secolului în care de abia am păşit, dar, în general, de persoanele mai în vârstă.” (Atanasov 2002: 301).

BIBLIOGRAFIE

ATANASOV, Petar 2002: Meglenoromâna astăzi, Bucureşti, Editura Academiei.

BĂLTEANU, Valeriu 2004: Elemente de dialectologie românească, Bucureşti, Editura Cartea Universitară.

BRÂNCUŞ, Grigore 2002: Introducere în istoria limbii române, Bucureşti, Editura Fundaţiei România de Mâine.

CAPIDAN, Theodor 1925: Meglenoromânii, I, Istoria şi graiul lor, Academia Română. Studii şi cercetări, VII.

CAPIDAN, Theodor 1932: Aromânii. Dialectul aromân. Studiu lingvistic, Bucureşti, Academia Română. Studii şi cercetări, XX.

CARAGIU MARIOŢEANU, Matilda 1977: Dialectul aromân, în Matilda Caragiu Marioţeanu, Ştefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, Dialectologie română, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.

CARAGIU MARIOŢEANU, Matilda 1988: À propos de la latinité de l’aroumain, în „Revue Roumaine de linguistique”, XXXIII (1988), nr. 4, p. 237-250.

DENSUSIANU, Ovid 1961: Istoria limbii române. I, Originile, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, (ediţie îngrijită de J. Byck).

FILIPI, Goran 2002: Istrorumunjski lingvistički atlas. Atlasul lingvistic istroromân. Atlante linguistico istrorumeno, Pula.

FRĂŢILĂ, Vasile 2010: Probleme de dialectologie română, Blaj, Editura Astra, Despărţământul „Timotei Cipariu”.

FRĂŢILĂ, Vasile, BĂRDĂŞAN, Gabriel 2010: Dialectul istroromân. Straturi etimologice, Timişoara, Editura Universităţii de Vest.

ILR 1978: Istoria limbii române, (coord. Florica Dimitrescu), Bucureşti, EDP.

ILR 2018: Istoria limbii române, Bucureşti, Univers Enciclopedic.

KOVAČEC, August 1971: Descrierea istroromânei actuale, Bucureşti, Editura Academiei.

KOVAČEC, August 1984: Istroromâna, în ***, Tratat de dialectologie românească (coordonator Valeriu Rusu), Craiova, Editura Scrisul Românesc, p. 550-591.

PAPAHAGI, Tache 1974: Dicţionarul dialectului aromân, general şi etimologic, ediţia a II-a augmentată, Bucureşti, Editura Academiei.

PHILIPPIDE, Alexandru 1927: Originea românilor, II, Iaşi.

PUŞCARIU, Sextil 1926: Studii istroromâne, în colaborare cu Matteo Bartoli, A. Belulovici şi A. Byhan, II, Introducere – Gramatică – Caracterizarea dialectului istroromân, Bucureşti.

PUŞCARIU, Sextil 1974: Cercetări şi studii, Bucureşti, Editura Minerva.

PUŞCARIU, Sextil 1976: Limba română. I. Privire generală, Bucureşti, Editura Minerva, Prefaţă de G. Istrate, Note, bibliografie de Ilie Dan.

SALA, Marius 1970: Contribuţii la fonetica istorică a limbii române, Bucureşti, EA, 1970.

SARAMANDU, Nicolae 1984: Aromâna, în ***, Tratat de dialectologie românească (coordonator Valeriu Rusu), Craiova, Editura Scrisul Românesc, p. 423-476.

SARAMANDU, Nicolae 2007: Aromâna vorbită în Dobrogea, Bucureşti, Editura Academiei.

SARAMANDU, Nicolae, NEVACI, Manuela 2009: Multilingvism şi limbi minoritare în România, Bucureşti, Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, http://www.dri.gov.ro/documents/Multilingvism%20si%20limbi%20minoritare%20in%20Romania.pdf.

SCĂRLĂTOIU, Elena 1998: Istroromânii şi istroromâna. Relaţii lingvistice cu slavii de sud: cuvinte de origine veche slavă, Bucureşti, Editura Staff.

TODORAN, Romulus 1977: Formarea dialectelor româneşti, în Matilda Caragiu Marioţeanu, Ştefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, Dialectologie română, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică

TURCULEŢ, Adrian 2002: Dialectologie română, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”.

EN EL ROBLEDAL

12 13 14

DE SEPTIEMBRE 2025

TODA LA PROGRAMACIÓN AQUÍ

XXVIII INTER CÉLTICO DE OREJO

MARINA DE CUDEYO

DIA 12 SEP 2025 / 17:00H A 00:00H

PICAYOS 2.0
HIGHLANDERS
CASAPALMA

DIA 13 SEP 2025 / 12:00H A 00:00H

HERMANOS COSIÓ
URUNA
TÚA
BORJA FEAL Y ANNIE CHAMBERS
BRAS RODRIGO

DIA 14 SEP 2025 / 12:00H A 00:00H

ASOCIACIÓN DE MOLDAVOS "DEL CORAZÓN DE DIÁSPORA UNIDA" BAILES Y MÚSICA
MIRCEA G. FLORESCU "EXPOSICIÓN, MÚSICA Y DANZA TRADICIONAL TRACIA, TRADICIÓN RUMANA "
XABI ABURRUZAGA
BORJA "CONCIERTO DIDÁCTICO DE INSTRUMENTOS DE VIENTO"
JUAN SAIZ TAÑEDOR

AYUNTAMIENTO DE Marina de Cudeyo

CENTRO CULTURAL LA TIERRA TRACIA
Calle Geranio / 28, El Ejido, Almería

Plăcinți Românești

IOAN I. CIOLOCA
TALLER DE LUTHERIA

ASOCIACIÓN RUMANÍA CULTURAL EUROPEA

La Fragua De Vulcano

În perioada iulie-septembrie 2025 puteți vizita la Muzeul Național de Istorie a României (MNIR) din București o expoziție dedicată ceramicii sudice din România, cu exponate realizate în perioada secolelor XIX-XXI.

Piesele aduse în fața publicului sunt representative pentru **ceramica tradițională din Oltenia**, cuprinzând obiecte provenind din centre ceramice precum **Găleşoaia, Glogova, Vârtopu-Peştena, Ştefăneşti (judeţul Gorj); Româna-Balş, Oboga (judeţul Olt); Noapteşa, Siseşti (judeţul Mehedinţi); Lungeşti, Horezu (judeţul Vâlcea).** Pentru cele zece județe din Muntenia sunt prezentate piese reprezentative din centrele ceramice de la **Curtea de Argeş, Coşeşti, Goleşti, Poienița de Muscel (județul Argeș); Calvini, Mânzăleşti (județul Buzău); Dărmăneşti, Drăgăieşti-Pământeni(județul Dâmbovița); Puchenii-Mari (județul Prahova); Cocioc, Piscu (județul Ilfov).**

Fiecare centru ceramic are particularitățile sale distincte. De exemplu, o particularitate a centrului ceramic de la **Calvini (județul Buzău)** este că femeile participă la toate operațiunile, inclusiv la formarea vaselor pe roată, și că se produce doar ceramică smălțuită de culoare verde sau galbenă.

Pentru centrul din **Dărmăneşti (județul Dâmbovița)** fondul de culoare este gălbui deschis iar reprezentative sunt oalele joase, de tip amforă, realizate cu scop utilitar variat.

Centrul ceramic de la **Puchenii Mari (județul Prahova)** este specializat în producția de străchini și oale, cu decor făcut pe un fond roșu, nesmălțuit.

Pentru **Găleşoaia (județul Gorj)** sunt caracteristice vasele cu pereți groși, care necesită un timp de ardere în cuptor de la 14 la 16 ore.

Cel mai renumit centru din Oltenia, dar și din afara lui, este **Horezu (județul Vâlcea)**, unde motivele decorative cele mai întâlnite sunt: steaua (care reprezintă norocul), spirala (eternitatea), linia ondulată (reușita), cercurile concentrice (siguranța), bobocii de floare (înnoirea), șarpele (păzitorul casei), peștele (simbolul credinței), cocoșul (deșteptătorul țăranului), copacul (pomul vieții), brăduțul (tinerețea), soarele (lumina), luna (liniștea). Pânza de păianjen și cocoșul sunt adesea folosite în decorare.

Trei secole
DE CERAMICĂ SUDICĂ ROMÂNEASCĂ

Tanța Tănăsescu / Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România

Trecând prin spațiul expozițional veți putea remarca din tehnicile folosite de fiecare centru în parte, cu elementele de decor și culorile specifice ceramicii sudice românești. Sunt de evidențiat și piesele de ceramică cultă, realizată la **Periș și Cocioc (județul Ilfov)**, în cadrul atelierului **„Dochia”** (Fabrica de ceramică artizanală a Domeniilor Coroanei), dar și cele produse în perioada interbelică și primii ani de după cel de-al Doilea Război Mondial, la atelierul **„Troița”**, știut fiind că pictorii români Camil Ressu, Nicolae Tonitza sau Ștefan Dimitrescu s-au numărat printre promotori.

Această expoziție scoate în evidență valoarea artizanilor ceramiști, prin creații de o frumusețe aparte care dăinuie în timp. Veți putea admira piese precum jucării cu fluier, farfurii și străchini oferite la praznice, pahare, căni de miere, cănițe, borcane, solnițe, taiere, castroane, ghivece de flori, ibrice, pușculițe, ulcioare, ulcior cu trompă, ulcior de nuntă, ulcior de câmp, stacane, ș.a.

Expoziția de la Muzeul Național de Istorie a României ar putea fi inclusă în agenda dumneavoastră din această vară pentru o incursiune în trei secole de ceramică sudică românească, plină de culoare și aduceri aminte.

Conferința „Diaspora – Interferențe culturale și educație”,

Iași, 6 - 7 august 2025

„Două zile de dialog și o singură concluzie: Avem o mare responsabilitate față de românii de pretutindeni! Toți românii sunt egali și liberi în a-și manifesta apartenența la România oriunde s-au născut sau se vor naște! ”, Mihai Chirica, primarul Iașului.

Primăria Municipiului Iași a organizat în perioada 6 - 7 august 2025, în Sala **„Vasile Pogor”** a Palatului Roznovanu, Conferința **„Diaspora – Interferențe culturale și educație”,** eveniment organizat în cadrul programului anual **„Sărbătoarea Diasporei – Iașul este ACASA!**” și dedicat românilor de pretutindeni care, deși separați de barierele geografice, rămân conectați cu țara și doresc să se implice în proiectele de dezvoltare ale României.

Evenimentul, organizat în format hibrid, a reunit invitați din rândul administrației publice centrale și locale și comunităților românești din diaspora, jurnaliști, profesori, scriitori de limba română din afara granițelor.

„ Iașul are una dintre cele mai numeroase și mai active diaspore ale României. De pe toate continentele, din cele mai diverse domenii – educație, cercetare, antreprenoriat, cultură, tehnologie –, majoritatea ieșenilor plecați reușesc, nu doar pentru ei înșiși, ci și pentru noi, cei rămași acasă. Reușesc prin muncă, prin talent, prin integritate. Dar și prin legătura de nezdruncinat cu locurile natale.

Dragi prieteni din diaspora,

Voi sunteți adevărații ambasadori ai României în lume. Prin tot ceea ce faceți în țările în care v-ați stabilit creați punți: de încredere, de cunoaștere, de oportunități. Datorită faptului că trăiți în altă parte sunteți purtătorii unor soluții originale, adaptate, testate în țările de origine, pe care România le poate învăța, adopta și adapta. În același timp, România poate – și trebuie – să rămână aproape de voi: prin sprijin instituțional, prin deschidere, prin respect.

Din păcate, există și capcane... Atenție la instigatori, atenție la cei care, mascați în oaia cea blândă, profită de vulnerabilitățile voastre! Depărtarea de țară, depărtarea de familie creează o emoție de care unii pot profita extrem de ușor. Nu vă lăsați păcăliți de cei care aruncă insulte, de cei care promovează teorii aberante ale conspirației. Verificați informațiile, fiți vigilenți, inteligenți și patrioți! A-ți iubi țara nu înseamnă a urî pe altul, ci a dori binele comunității tale!

Conferința de la Primărie trebuie să fie nu doar o ocazie de celebrare, ci o invitație la construcție comună. Pentru că viitorul nostru nu se scrie doar la aici, Iași, nici doar acolo, peste hotare, ci împreună, într-o rețea de buni români, legați de ceea ce contează cu adevărat: iubirea față de locul natal, dorul de rădăcini și încrederea că putem face o lume mai bună.

Să păstrăm vie această legătură dintre noi. Să o întărim. Și să construim, împreună, România pe care o merităm.

Bine ați venit acasă!”, a transmis primarul Mihai Chirica.

Primăria Municipiului Iași

ROUNIT a organizat o misiune umanitară de urgență pentru sinistrații din zonele afectate de inundații

ROUNIT, alături de Asociația Românilor din Italia și Ambulanța MED, a intervenit rapid la Broșteni.
Ajutorul a venit exact când era nevoie.
Comunitatea nu e singură — suntem împreună!

ROUNIT, în colaborare cu Asociația Românilor din Italia și cu sprijinul Ambulanței MED, a desfășurat sâmbătă, 2 august 2025, o misiune umanitară de urgență destinată sprijinirii comunităților afectate de recentele inundații de la Broșteni. Echipa a livrat bunuri esențiale, inclusiv medicamente, îmbrăcăminte pentru copii și adulți, produse de igienă personală și încălțăminte, pentru a răspunde nevoilor imediate ale celor afectați.

Președintele ROUNIT a subliniat gravitatea situației întâlnite la fața locului: *„Deși am ajuns cu această misiune umanitară de urgență la câteva zile de la producerea evenimentului, ceea ce am găsit aici depășește cu mult imaginea și detaliile transmise de presa națională. Este surprinzător cum o astfel de tragedie nu beneficiază de dezbateri serioase legate de modul în care s-a produs cataclismul, cauzele și măsurile de prevenție, intervenția în caz de necesitate și reacția autorităților. Lipsa acestei expuneri se reflectă și prin absența în regiune a ajutorului extern sau a organizațiilor umanitare globale, care cu siguranță nu au fost informate suficient – altfel, țări precum Grecia sau Franța, care au primit sprijinul României în trecut, ar fi fost alături.”*

Vizitând comunitățile afectate, voluntarii au întâlnit familii care se confruntă cu consecințe profunde. Marius Hărătău, voluntar în cadrul misiunii, a împărtășit: *„Am discutat cu părinți și copii traumatizați de imaginile apocaliptice, în care o casă a fost luată integral de puhoi și a trecut pe lângă locuința lor, iar ei au asistat neputincioși fără să fi avut șansa de a evacua zona. Mulți se întreabă dacă așa ceva este posibil, și eu confirm nu doar că este posibil, dar personal am prezentat o soluție de avertizare timpurie în pavilionul României de la Expoziția Mondială din Dubai. Știu că toți cei care am lucrat la acest proiect am contribuit voluntar la implementarea lui în Broșteni și în orice altă comunitate aflată în risc.”*

Această realitate atrage atenția asupra nevoii de îmbunătățire a capacității României de a monitoriza, avertiza timpuriu și combate astfel de fenomene naturale, care pot afecta și alte zone în viitor.

ROUNIT face un apel către toți cei care pot ajuta să contacteze organizațiile locale și să contribuie cu ajutoare de bază, cum ar fi îmbrăcăminte, produse

de igienă sau alte resurse esențiale. Aceste contribuții vor sprijini familiile să-și reia viața cotidiană, inclusiv trimiterea copiilor la școală, asigurarea locuințelor și a surselor de căldură în perioada următoare.

Mulțumim totodată partenerilor ROUNIT: Exim Banca Românească, Retter Group, ONE United Properties, Construcții Erbașu, Synotech Global Services, Banca Transilvania, ADF, Future Residence, ARI Milano și tuturor voluntarilor care au contribuit și contribuie la organizarea acestor misiuni umanitare!

Eugen Terteleac Președinte ROUNIT

Pentru mai multe informații, vă rugăm să contactați: email: contact@rounit.org, https://rounit.org/

O jurnalistă

RESCRIE EPOPEEA NEAMULUI ARMÂNESC

Marian NENCESCU

Fraţi uitaţi ai latinităţii orientale, născuţi din acelaşi trunchi străromân sau protoromân, aromânii/prescurtat armânii, sau mai preţios, macedo-românii sunt, după mărturia unei cunoscute lingviste, ea înseşi de neam armânesc, **Matilda Caragiu Marioţeanu** (1927-2009, profesor de dialectologie la Universitatea din Bucureşti, şi fost membru titular al Academiei Române din 2004, sora cunoscutului actor Toma Caragiu), ***„romanii sud-dunăreni, continuatorii populaţiilor romanizate”.***

Fraţi de sânge cu românii de la nord de Dunăre, dar şi cu cei dintre Prut şi Nistru, şi chiar de mai departe, din Europa centrală, până la Vistula, iar în est, până la Don, populaţiile latinofone din Balcani au, surprinzător, o istorie comună, asta deşi, oficial, fiecare autoritate vremelnică asupra teritoriului compact ocupat cândva de străromâni se străduieşte să-şi compună propria etnogeneză, şi să elaboreze propria variantă asupra istoriei unui neam pe care nu-l înţeleg şi faţă de care trăiesc un adânc sentiment de vinovăţie pentru abuzurile din trecut, adâncind astfel parcă şi mai mult criza identitară abătută asupra acestui neam. Numiţi când derogativ, când pur şi simplu peiorativ, vlahi, vlasi, besi, macedoromâni, aromâni, fârşeroţi, saracaceni, ori rrământi, cu toţii sunt un singur neam, cu o singură origine, chiar şi cu o singură limbă, fărămiţată azi în câteva dialecte dominante. Oficial, în lume nu ar fi mai mult de 200-250 000 de vorbitori de limbă armânească.

Cei mai nedrepti cu armânii au fost bizantinii, care, prin istoricii lor de frunte, au lansat teza, susţinută şi azi de unii istorici mai neexperimentaţi, că acest neam ar fi urmaşul dacilor alungaţi de Traian din Imperiu: *„Loviţi de război de către împăratul Traian şi înfrânţi deplin, iar regele lor numit Decebal a fost ucis, iar capul i-a fost înfipt într-o suliţă în oraşul romeilor, aceşti daci, aşa zişi besi, locuiau mai întâi lângă Dunăre şi râul Saos, azi Sava, unde locuiesc mai de curând sârbii”,* scria un istoric local, Kekaumenos, adâugând: *„Ieşind din întăriturile lor, au prădat ţinutul romeilor, iar romeii au pornit împotriva lor şi i-au zdrobit, aceştia fugind de acolo s-au împrăştiat în tot Epirul, şi în toată Macedonia, iar cei mai mulţi dintre ei s-au refugiat în Elada”* (Fontes Historiae Daco-Romaniae, Bucureşti, 1975). Cum a fost posibil ca un neam paşnic, majoritatea păstori şi negustori, ce trăiau preponderent în comunităţi izolate, exclusiv din produsul muncii lor, să ***„iasă la pradă”*** şi să-i sperie într-atât pe localnici, pe grecii bizantini în special, care se autonumeau romei, încât aceştia să-i răspândească în tot arealul balcanic, istoricii de ocazie nu ne spun. În schimb o spune răspicat un istoric din Occident, Tom J. Winnfrith, în cartea sa The Vlaches, the History of a Balkan People (1995): *„Dacă vrem să vorbim despre armâni trebuie să plecăm de la Olimpia şi de la Filip Macedoneanul (tatăl celui pe care îl numim azi Alexandru cel Mare/O Mega, întemeitorul primului Imperiu macedonean din istorie - n.n.)*

Tot despre originea romană a armânilor, sau a vlahilor din Balcani, ne vorbesc şi sursele bulgăreşti. Astfel, al doilea împărat al Ţaratului româno-bulgar, Ioniţă/Caloian cel Frumos, zis şi „omorâtorul de romei/greci”, a purtat, în preajma anului 1200, prin intermediul Episcopului ortodox Vasile, de Târnovo, o corespondenţă cu Papa Inocenţiu al III-lea pe tema unificării regionale a neamurilor de la sud de Dunăre, înclusiv a armânilor/vlahilor, susţinund în acest sens că titlul imperial, cerut de el de la Sfântul Scaun, ar corespunde nu doar originii latine a vlahilor, cât, cu deosebire conştiinţei apartanenţei de firul romanităţii. Recunoscând originea latină a vlahilor/ a armânilor, documentul asociază acest popor şi cu armânii din sudul Tesaliei, la fel, foşti colonişti romani, stabiliţi acolo din timpuri imemoriale, şi conduşi de un erou local legendar, Constantin Aurelian, nume cu adânci rezonanţe istorice (Asterios Koukoudis, în Studies of the Valachs şi, cu deosebire, în Metropolis and Diaspora, 2003).

Momentul de glorie al istoriei armânilor l-a constituit întemeierea Cetăţii Moscopole, în special de către vlahii din Pind, regiune numită şi Valahia Mare, care, în urma unor lupte locale cu bizantinii, iar apoi cu turcii, au căpătat în schimbul unor taxe, dreptul de a păzi trecătorile din zonă. În special, din partea turcilor, acest privilegiu a fost întărit, dincolo de bani, şi de ***„tributul sângelui”,*** armânii fiind nevoiţi ca periodic să dea un număr de copii pentru satisfacerea slujbei militare, în corpul ienicerilor, urmând ca aceştia să se stabilească ulterior în satele de origine, ca veterani, convertiţi la islam. Cum a fost posibil ca vlahii din Pind, care trăiau mai mult în stil semidomad, în cătune izolate, să se constituie într-o organizare urbană înfloritoare, cu o tradiţie culturală remarcabilă, ţine de un anume miracol al istoriei. La origine sunt însă ambiţia, tenacitatea proverbială a armânilor şi mai ales nivelul cultural deprins în capitala Imperiului, la Constantiopol, unde se refugiase elita cultă a comunităţii. Cert este că, începând cu anul 1611, şi până în 1710, aşezarea situată în Albania de azi a cunoscut o dezvoltare fără precedent, fiind al doilea oraş, după Constantiopol, din Imperiu, locuit de o elită de negustori prosperi, care făceau comerţ nu doar la nivel local, ci chiar pan-european, cu sârbii, austriecii şi italienii, negustorii armâni ajungând până la Leipzig şi Poznan. Mai mult, Moscopole adăpostea o Bibliotecă, o tipografie şi chiar o Academie, numită Noua Academie, semn că oraşul locuit de armâni a fost la un moment dat centrul cultural al Balcanilor.

Bogăţia oraşului a atras însă şi invidia, cetatea fiind jefuită, după 1769, succesiv de turci şi de albanezi, urmarea fiind că familiile bogate şi-au strâns avutul şi au emigrat, în special în Imperiul Habsburgic, unde au format adevărate colonii comerciale armâneşti, mai puţini în Ţările Române, aflate sub inflenţa turcilor, în vreme ce populaţia locală, mai

săracă, s-a mutat în localităţile învecinate, fiind încă odată rispiţi şi spoliaţi în 1788, în urma unui conflict local între doi demnitari otomani. Cu aceasta, părea că s-a stins şi conştiinţa naţională armânească, păstrată însă în secret în poveşti, cântece şi istorii de familie, transmise din neam în neam, din generaţie în generaţie, până în zilele noastre. Abia în secolul al XIX-lea, sub inflenţa mişcării de eliberare grecească, ce a culminat cu Războiul de Independenţă grec şi formarea Statului grec, în 1828, s-a trezit oficial şi conştiinţa armânilor, care au fost puşi in faţa unui pericol vital: grecizarea forţată, deznaţionalizarea şi pierderea definitivă a identităţii. De data aceasta, salvarea au fost iar Ţările Române, unde au emigrat mulţi etnici locali, în căutarea liniştii şi a unui trai mai bun. Cu acest prilej, s-au redeşteptat şi vechile legături de sânge între popoarele noastre, mulţi savanţi de origine armână, în special lingvişti, dar şi oameni de ştiinţă, scriitori, stabilindu-se la Bucureşti şi continuându-şi în ţară programul politic şi cultural.

Cu toate că neamul armânesc a dat României mulţi oameni de cultură importanţi, un paradox continuă să ne surprindă: cei mai buni scriitori, istorici, povestitori şi folcloriști armâni, unii savaţi de frunte de la Bucureşti, nu au reuşit să compună o veritabilă *„epopee”* a neamului, un monument cultural şi istoric demn de un trecut atât de glorios. Este meritul unei jurnaliste şi scriitoare de la Bucureşti, Catia Maxim, membră a UZPR, Filiala Presa Culturală, de a compune această operă monumentală, o încercare cu atât mai temerară cu cât Catia Maxim nu are sânge armânesc, ea fiind efectiv o autodidactă nu doar în istoria, dar chiar în tradiţiile şi în cunoaşterea limbii armâneşti, atât de asemănătoare fonetic, dar atât de diferită de limba română actuală. Se poate spune chiar, că, lingvistic, aromâna este o variantă a protoromânei, limbă de tranziţie constituită în perioada etnogenezei, şi care păstrează însă cu mândrie etimonul latin, semn al origini şi al nobleţii etnice.

Compusă pe parcursul a mai bine de 10 ani, *„epopeea”* armânească a **Catiei Maxim**, alcătuită din trilogia **Îngerii din Moscopole** (reeditată într-o ediţie compactă, în 2025, la Editura Eikon) şi **Lali Nicolaki** (cu subtitul O poveste inspirată de personaje şi evenimente reale, Ed. Eikon, 2025), reprezintă mai mult decât o compoziţie epică masivă, unitară, este chiar *„povestea neamului armânesc”,* repovestită profetic şi transfigurat, amestec de ficţiune şi de jurnalism rafinat, pe baza unor documente reale, a unor istorii personale, adunate de cărturari ai neamului armânesc, dar care, în împrejurări vitrege, nu au ajuns să şi pună cap la cap toate aceste istorii individuale şi etnice, lăsând viitorimii să facă acest veritabil *„serviciu public”* ,de reamintire şi de mântuire prin Cuvânt.

Despre armâni şi istoria lor, despre carte şi mai ales despre spiritul armânesc în cultura noastră au vorbit joi, 10 iulie, la ***„Bogdania Bistro”***, o locaţie pe cât de discretă, pe atât de elegantă, de pe stada Olari, 20, invitaţii Catiei Maxim, în frunte cu editorul acestui ciclu, **Valentin Ajder**, directorul Editurii Eikon, jurnalista **Aura Piha**, de la Radio România Actualităţi, scriitorul **Dan Mircea Cipariu**, directorul Asociaţiei Euro Culturart, jurnalistul şi criticul literar **Marian Nencescu**, din partea UZPR, gazda evenimentului fiind scriitoarea şi profesoara **Cristina Bogda**n. A interpretat vechi cântece armâneşti, inclusiv **„Imnul armânilor”**, cunoscutul rapsod **Vanghele Gogu**, un veritabil păstrător al patosului muzical armânesc. S-au evocat locuri istorice, parcă din altă lume, oraşe şi cetăţi ce azi nu mai sunt, oameni şi întâmplări de demult, cea mai recentă carte a Catiei Maxim, Lali Nicolaki, fiind chiar cheia care a dezlegat inimile şi a încălzit sufletele.

Prin astfel de cărţi, prin cântece tradiţionale şi prin oameni frumoşi, tradiţiile se păstrează, spiritul armânesc renaşte, şi odată cu el, ethosul latin comun ce ne leagă pe noi, românii, de fraţii noştri de sânge, armâni.

Un Pact Național pentru Cultură

de la supraviețuire la renaștere

Av. Monica Ionescu, deputat

Cultura nu este un moft. Cultura nu este un decor festiv. Cultura este, poate mai mult decât orice altceva, fibra din care se ţese identitatea unui popor. Şi tocmai de aceea, într-o Românie adesea împinsă la periferia priorităţilor europene şi interne, cultura trebuie readusă în centrul vieţii publice.

Am propus, în faţa Parlamentului României, lansarea unui Pact Naţional pentru Cultură. Nu un simplu document de intenţie, nu o declaraţie politică efemeră, ci un angajament ferm, transpartinic, prin care clasa politică, administraţia publică şi societatea civilă îşi asumă, în mod responsabil, salvarea şi revitalizarea culturii române.

Acest pact nu este despre o ideologie. Este despre oameni. Despre artiştii care trăiesc la limita subzistenţei, despre actori care joacă în teatre independente din iubire, nu din stabilitate financiară. Despre scriitori care îşi publică volumele din pensie, despre muzicieni care nu mai au unde cânta, despre meşteşugari, dansatori, regizori, pictori, scenografi, coregrafi – toţi parte din această lume invizibilă care ne face, paradoxal, mai vizibili în lume.

Am pledat pentru: alocarea de resurse consistente pentru sectorul cultural, protejarea patrimoniului naţional, stimularea creaţiei contemporane, respectarea drepturilor artiştilor, definirea clară a statutului lucrătorului cultural.

Fără aceste măsuri, cultura română riscă să devină o relicvă. Nu putem vorbi de respect pentru cultură atâta timp cât artistul român nu este protejat social, nu are o plasă de siguranţă la bătrâneţe, nu beneficiază de drepturi elementare. Ceea ce în alte ţări europene este normalitate – în România este tratat ca o extravaganţă.

Este momentul ca statul să devină un partener onest şi activ al culturii, nu doar un observator inert. Asta înseamnă finanţări predictibile şi transparente, infrastructură culturală modernizată, educaţie artistică în şcoli, sprijin pentru diaspora creativă şi, nu în ultimul rând, o strategie pe termen lung care să treacă dincolo de cicluri electorale.

Mesajul meu a fost clar:

„Artiştii nu sunt invitaţi ai societăţii – ei sunt coloana ei vertebrală morală şi emoţională.”

Acest Pact Naţional pentru Cultură trebuie să fie un cadru comun pentru toţi cei care cred că România are ceva esenţial de spus lumii – prin poezie, prin film, prin muzică, prin pictură, prin teatru, prin cuvânt şi imagine. Vrem o ţară în care creaţia să nu fie sacrificată pe altarul birocraţiei, iar artiştii să nu fie reduşi la simple cifre într-un buget auster.

În faţa unei lumi tot mai grăbite, mai fragmentate, mai zgomotoase, cultura rămâne ultimul loc unde omul se mai poate regăsi pe sine. De aceea, a lupta pentru cultură înseamnă a lupta pentru demnitate, pentru memorie, pentru viitor.

Drumul nu va fi uşor, dar este necesar. Şi cred cu tărie că, prin acest pact, putem rescrie nu doar politicile culturale ale României, ci şi contractul nostru moral cu identitatea românească.

Reprezintă o modalitate legislativă indirectă de adoptare a unei legi, adică nu prin dezbaterea legii în cadrul procedurii legislative ordinare, ci prin dezbaterea unei problematici prin excelență politice, legate de rămânerea sau demiterea Guvernului.

Angajarea răspunderii Guvernului asupra unui proiect de lege

Titi SULTAN
Specialist in drept constituțional și parlamentar

Este motivul pentru care această procedură parlamentară, cunoscută în doctrină și sub denumirea de moțiune de cenzură provocată, se desfășoară în Camerele reunite prin votul cărora Guvernul a fost învestit și poate fi și dezînvestit. Practic, arunci când Guvernul urmează să-și anume răspunderea asupra unui proiect de lege, în condițiile art. 114 din Constituție, se va aduce acest fapt la cunoștința birourilor permanente ale celor două Camere. Acestea vor stabili ordinea de zi și programul viitoarei ședințe comune în care Guvernul își va angaja răspunderea asupra respectivului proiect de lege.

Președinții celor două Camere vor convoca senatorii și deputații în ședință comună, data și locul ședinței fiind comunicate Guvernului de către Președintele Camerei Deputaților, cu 24 de ore înainte ca aceasta să aibă loc. În ședință comună, prim-ministrul declară în mod expres că își asumă răspunderea asupra unui proiect de lege, urmată de prezentarea noii reglementări. Prezentarea nu este urmată de dezbateri. Din acest moment începe să curgă termenul de 3 zile pentru depunerea moțiunii de cenzură. În doctrină a fost sugerată și denumirea de ,,motiune forțată" ca fiind mai adecvată deoarece opoziția, fiind pusă în fața hotărârii guvernamentale de angajare a raspunderii, dacă nu vrea să cedeze fără luptă politică sau dacă nu vrea să reacționeze printr-o abținere organizată de la vot, va fi constrânsă să depună o moțiune de cenzură. Această cale de adoptare a unei legi este una simplificată, prin natura sa, fiind vorba despre o modalitate legislativă la care se recurge în extremis, numai atunci când adaptarea proiectului de lege în procedura uzuală sau în procedura de urgență nu mai este posibilă. Cu alte cuvinte, o asemenea procedură este indicată mai ales în situația unui Guvern sigur de majoritatea parlamentară, atunci când dorește să promoveze extrem de repede o lege pe care o consideră vitală pentru programul său de guvernare. În altfel de cazuri, singurele șanse ale Guvernului de a promova un proiect de lege sunt fie adoptarea unei ordonanțe de urgență, fie angajarea răspunderii Guvernului asupra respectivului proiect de lege. Alegera variantei ordonanței de urgență comportă unele riscuri, legate de faptul că, ulterior, Parlamentul, în cadrul controlului asupra legislației delegate, poate să modifice prevederile acesteia sau chiar să o respingă.

Nici asumarea răspunderii Guvernului nu este lipsită de riscuri, ce derivă din posibilitatea introducerii unei moțiuni de cenzură, ce va atrage demiterea Guvernului. Au fost evidențiate în doctrină, cu argumente pertinente, și riscurile ce pot decurge pentru mersul normal al democrației parlamentare în România din aplicarea acestui text constituțional. Pe de-o parte, ori de câte ori Guvernul ar dispune de o majoritate sigură în Parlament, prevederile constituționale l-ar pune în situația de a face inaplicabilă întreaga procedură legislativă stipulată de Constituție.

Întemeiat pe o majoritate credincioasă în Parlament, Guvernul ar fi în măsură să lipsească de conținut prevederile constituționale referitoare la legiferare, cu excepția celor vizând promulgarea și întrarea în vigoare a legilor. Dintr-o Adunare deliberativă, în cadrul căreia comisiile permanente, deputații și senatorii joacă un rol activ în elaborarea legilor, mai ales, prin dreptul lor de a prezenta amendamente, Parlamentul s-ar transforma într-un for de simplă abordare a proiectelor de legi guvernamentale. Pe de altă parte, dacă majoritatea parlamentară pe care se sprijină Guvernul ar fi fragilă și amenințată să se descompună, Guvernul ar putea utiliza această procedură pentru a exercita o presiune morală asupra parlamentarilor, puțin compatibilă cu caracterul independent asigurat mandatului lor. Puși în fața alternativei de a vota contra unei propuneri guvernamentale sau de a-și pierde mandatele în Parlament, ca urmare a unei eventuale dizolvări a acestuia, determinată de adoptarea unei moțiuni de cenzură, unii parlamentari ar putea, împotriva convingerilor personale, să i se opună, prin votul lor. De aici, concluzia potrivit căreia un text constituțional consacră un procedeu care urmărește salvarea stabilității Guvernului, dar cu sacrificiul posibil al libertății de opinie a parlamentarilor.

În ce privește posibilitatea de a se interveni în conținutul efectiv al proiectului de lege, deși inițial s-a susținut că Guvernul poate accepta eventuale modificări ale acestuia, iar dezbaterile ce au loc ar putea privi atât conținutul acestui proiect, cât și al unui program sau a unei declarații de politică generală, după caz, în practica de stat, conturată în aplicarea art.114 din Constituție, textul legii a rămas întotdeauna cel promovat de Guvern. De altfel, este vorba despre singurul caz din regimul constituțional românesc actual în care un proiect de lege este adoptat fără a fi dezbătut efectiv. Cu alte cuvinte, tocmai în aceasta constă particularitatea instituției, Guvernul obține o lege fără ca Parlamentul, strict teoretic vorbind,să fi legiferat. Practica creată a scos în evidență necesitatea unei negocieri politice asupra unei soluții sau alteia din proiectul legii ce face obiectul angajării răspunderii Guvernului, în alți termeni a posibilității formulării unor amendamente. S-a ajuns la o situație paradoxală. Prim-ministrul declară în Parlament că recunoaște temeinicia unor amendamente, dar nu mai poate opera modificări ca urmare a textului Constituției. S-a mai susținut că expresia *,,un proiect de lege*" ar trebui interpretată în sens restrâns, angajarea răspunderii Guvernului neputându-se face cu privire la două proiecte de lege sau la un pachet de asemenea proiecte, situație care ar anula, practic, rolul Parlamentului ca unică autoritate legiuitoare a Țării. Din această perspectivă, în anul 2004, in primul comentariu al Constituției revizuite a fost pusă în discuție problema legilor complexe, fiind avută în vedere atât situația posibilității angajării răspunderii Guvernului nu doar pentru proiecte simple, dintr-un domeniu sau altul de activitate, ci și pentru proiecte complexe, cât și situația în care Guvernul propune pe această cale, modificarea sau completarea unor legi deja existente.

S-a apreciat că, de vreme ce legiuitorul constituant nu a înțeles să facă distincție, rămâne la latitudinea Guvernului să contureze dimensiunile și conținutul proiectului de lege, discuția oscilând din sfera tehnicii legislative în sfera disputelor politice. Dimpotrivă, s-a apreciat că sintagma *,,proiect de lege"* formulată la singular ar trebui să inoculeze ideea, contrară practicii guvernamentale, că nu poate fi vorba de un *,,pachet de legi "*, chiar dacă poartă o denumire unică. Totuși, Curtea Constituțională a *,, tolerat "*angajarea răspunderii politice de către Guvern, în mod sistematic asupra unui *,,pachet de legi".* Prin Decizia Curții Constituționale nr.298/2006 se precizează că dispozițiile Art.114 din Constituție nu prevăd cerințele pe care trebuie să le îndeplinească un proiect de lege sub aspectul structurii sale și al întinderii domeniului de reglementare. Curtea mai precizează, invocandu-și propria jurisprudență, că un proiect de lege poate avea un caracter *,,complex"*. După cum se precizează însă, în doctrină, caracterul *,,complex"* prezintă o semnificație, iar *,,pluralitatea de legi"* alta.

Continuare in numărul viitor.

ROMÂNI,

IEȘIȚI AFARĂ CĂ VĂ TRIMITEM ACASĂ!

Cristi Merchea, Anglia

Coborâse din autocar bucuros nevoie mare. Câștigase la o loterie, pe timpul drumului, un „purcel”, un casetofon micuț, bombat, cu care dăduse celor din interior muzică populară de la casetă dar și la radio. Era vesel și voia să împărtășească și celor care-l așteptau bucuria lui.

Fericirea are mereu nevoie de martori, altfel ce sens ar mai avea?

Cu o cămașă cu mânecă scurtă și blugi turcești, cumpărați imediat după revoluție, Ion ajunsese la Roma, în spatele Gării Tiburtina, cu unul dintre autocarele celei mai mari firme de transport ce-i căra pe atunci, pe cei din țară, pe drumurile speranței. Ion venea dintr-un sat de munte din estul României, cea mai săracă zonă a țării, cea de unde zilnic plecau tot mai mulți. Lucrase la o fabrică mobilă care se închisese dar, și așa, salariul nu-i ajungea nici până la jumătatea lunii. Copiii crescuseră odată cu nevoile lor tot mai mari, mai costisitoare și mai greu de realizat. Acum era fericit dar puțin dezorientat de noul loc. Se uita uimit în jur, să se convingă dacă, într-adevăr, ajunsese unde-și dorise.

Îl aștepta un văr cu mașina, mare lucru la vremea aceea când mai toți veneau în voia sorții, doar cu speranțe și mult noroc. Era deja o evoluție în emigrație: nu se mai venea clandestin, cu riscurile trecerii frontierelor ilegal ci, sub o formă mascată de turism, în care „voiajorii” arătau că au bani de vizitat Coloseumul și Vaticanul, singurele obiective de care auziseră și pe care le indicau vameșilor la ieșirea din țară. Veneau românii cu excursii bisericești, deghizați în preoți sau călugări, cu ansambluri folclorice sau cine mai știe ce delegație sportivă... Orice pretext era bun pentru emigrat, dar la prețuri pentru care doar ei știau ce sacrificii au făcut pentru a le acoperi.

Pe Ion l-am dus la Olevano Romano, un sat de munte la vreo 70 km de Roma.

Casa în care locuiește acum Ion e undeva mai sus de centrul satului. O casă mare, izolată de jur împrejur de restul clădirilor printr-o grădină plină de iarbă, flori, dafini, măslini, tufe de rozmarin și busuioc. O casă supraînălțată, cu ferestre mari și obloane din lemn și ușă blindată. N-a văzut niciodată Ion așa ceva la el în sat. Nu casa în sine, ci ușa blindată, cu tijele ei groase de oțel care intră în perete și sus, și jos, și lateral ferecând-o perfect. De jur împrejur alte case, pe două sau trei etaje. În partea de sus a casei un drum merge paralel cu gardul în timp ce dă, în dreptul porții, într-un altul coboară în sat. Peste acoperișurile vecine se ridică semeț vârful tocit al unui munte stâncos, acoperit de iarbă și tufișuri de plante mediteraneene, încununat cu o cruce mare, metalică.

Când adie vânturile, brizele se opresc în stânci ricoșând pe străzi miresme din cele mai misterioase.

Ion e fericit și singur azi. E prima lui zi în Italia în care a pus capul pe o pernă. Ceilalți trei români, vrânceni de-ai lui, sunt plecați la muncă. A stat cât stat pe șezlongul din curte și a ascultat muzică la casetofonul purcel câștigat la tombolă. E tare mândru de el. E biletul lui norocos în Italia. De-acum e aici, a reușit și, cu puțin noroc va găsi de muncă și va face și banii necesari. A intrat cu dreptul, ce mai. Colegii lui de casă, cei cu care locuiește, i-au promis că vor vorbi cu patronii lor să-l ia și pe el cu ei.

Nu iese pentru că nu știe pe nimeni și, apoi, nici nu vrea să-l vadă poliția sau carabinierii să-l trimită acasă. A auzit multe povești acasă și nu vrea să riște.

***

S-a lăsat seara la Olevano. Mașinile urcă agale străzile în pantă spre sat. Obosiți, oamenii se aciuează pe la casele lor, care de la muncile câmpului, care de la oraș, care de la treburile gospodărești... Acasă la Giovanni, liniște. Nici țipenie. Șezlongul din curte e abandonat demult sub un măslin, ferestrele sunt toate cu obloanele trase, ușa de la intrare închisă.

Cei trei băieți care au plecat dimineață la muncă intră pe poartă. Sună la sonerie. Nimic. Sună din nou. La fel, nimic. Mai așteaptă puțin și încearcă din nou.

- Unde-o fi mă, ăsta? se întreabă unul dintre ei.

O bătrână strânge rufele la balconul de peste drum.

- Giovanniii! Ioanee! Hai, bă, că am ajuns acasă. Dă drumul! spune Bogdan bătând puternic în ușă și lipind capul de ea să audă ceva înăuntru.

- Să știți că ăsta s-a îmbătat și doarme ca porcu'. Eu l-am văzut de ieri că-i place al naibii și rachiul, și berea. Sau o fi ieșit pe undeva?

- Unde să iasă? Nu cunoaște pe nimeni, nu știe o buche de italiană... S-o fi rătăcit pe undeva prin sat sau s-o fi proptit în vreun bar?

Lucian, cel mai mic dintre ei, face înconjurul casei.

- Obloanele sunt trase toate, băieți. Ăsta ori a plecat, ori a plecat de tot, în țară.

Timpul se scurge în timp ce cei trei se perpelesc, pe de o parte pentru că nu pot intra în casă, pe de alta pentru că nu știu nimic despre noul chiriaș. Oamenii sunt obosiți după o zi de muncă și de-acum enervați de situație.

- N-am luat nici a doua cheie c-am zis că stă ăsta acasă. Da proști și noi...

A trecut mai bine de jumătate de oră de încercări iar cei trei și-au pierdut speranțele și vor să cheme pe proprietarul italian să le aducă altă cheie. La un moment dat, din spatele ușii se aude vocea lui Ion.

– Voi sunteți?

Ce trei nu știu dacă să râdă sau să înjure.

- Noi, mă, cine naiba să fie? Deschide mai repede!

Încuietorile clănțăne în angrenajul ușii și aceasta se deschide cu un scârțâit ușor. Capul lui Ion își face apariția în întunericul casei.

- Ce-ai făcut, mă, ce naiba te-ai baricadat așa?!

- Da, mă, voi nu știți ce s-a întâmplat azi în sat.

- Ce? întrebară curioși băieții intrând și așezându-se frânți pe scaunele din bucătărie.

- O mașină a trecut pe ulițe, pe aici, prin față, și striga la megafon: ***„Români, ieșiți afară că vă trimitem acasă! Români, afară că vă trimitem acasă!”***

- Bă, tu ești nebun!? De unde naiba ai înțeles tu asta dacă nu știi o iotă de italiană?

- Am înțeles. Am înțeles... S-au oprit și în fața porții, a coborât unul de stătea de vorbă cu babele aici și se uita spre casa noastră.

Bodan iese afară și merge direct la bătrâna care mai devreme strângea rufele la balcon.

- Signora Anunziata, buona sera. Ma, per caso, avete visto oggi carabinieri passando da queste parti e cercando romeni per mandarli a casa.(1)

Femeia îl privește ciudat, puțin contrariată, și răspunde calm.

- Bogdan, punând accentul pe „o”, ma quando mai? Qui, aparte il frutarolo napoletano che urla al megafono, non se mai sentino nessuno.(2)

Traduceri note:

1. ***Doamna Anunțiata, bună seara. Din întâmplare, cumva, ați văzut astăzi carabinierii trecând pe aici și căutând români să-i trimită acasă?***

2. ***Bogdan, când vreodată? Aici, în afară de vânzătorul de fructe care urlă la megafon, nu s-a auzit nimeni.***

DACĂ ROMÂNIA AR FI O POVESTE,
CUM AI SPUNE-O COPILULUI TĂU?

Pentru părinții români care își cresc copiii în străinătate, întrebarea ***„Cum să le vorbesc copiilor despre România?”*** apare inevitabil mai devreme sau mai târziu. Nu este vorba doar despre limbă sau geografie, ci despre identitate, apartenență și rădăcini.

Mulți copii născuți în diaspora nu au trăit niciodată în România, nu cunosc satul bunicilor, parfumul gutuilor din ferestre, nici gustul laptelui fiert în ceaunul în care s-a pregătit mămăliga. Și totuși, România face parte din ei, fie prin sângele părinților, fie prin vocea mamei sau prin gustul unei prăjituri *„care se face așa doar acasă”.*

Întrebarea rămâne: cum le vorbim copiilor despre România? Nu prin lecții rigide sau nostalgii greu de înțeles, ci prin poveste. Pentru că fiecare copil învață lumea mai întâi prin imagini, prin emoție, prin firul cald al unei istorii personale care se împletește cu ceea ce alții numesc **„țară”.**

România, de fapt, nu este doar o țară, ci un fragment din tine. Nu trebuie prezentată ca o datorie, nici ca o realitate abstractă. Dacă ai fost nevoit să pleci din motive economice sau profesionale, nu înseamnă că ai rupt legătura cu locul de unde vii. Această legătură trăiește prin cuvintele și gesturile tale zilnice, chiar și fără să-ți dai seama. Copilul tău o simte când te aude cântând un colind românesc, când îți scapă o expresie în graiul din Ardeal sau când povestești, cu un zâmbet ascuns, despre iernile din copilăria ta.

România, pentru el, va fi exact ceea ce alegi să transmiți: durere sau frumusețe, lipsă sau lumină, resentiment sau recunoștință. Iar felul în care îi vei spune povestea, contează. O poveste nu se impune, ci de oferă. Nu se predă. Se împarte. Poți începe cu lucruri simple: ***„Acolo am mers prima dată la școală.” „Acolo mi-am făcut cei mai buni prieteni.” „Acolo am învățat să iubesc iarna, chiar dacă tremuram de frig.”*** Apoi, ai putea face din asta chiar un obicei frumos: o dată pe săptămână, spune-i o poveste din copilăria ta. Desenează împreună cu el pe o hartă satul sau orașul din care vii. Arată-i fotografii vechi. Vorbește-i despre bunicul care mergea desculț la câmp, despre dulceața de vișine din cămară, despre mersul la săniuș sau despre năzdrăvăniile din curtea școlii. Fără presiune, fără idealizare. Dar cu suflet.

Unii părinți aleg să nu vorbească deloc despre România. Motivele sunt diverse: suferințe vechi, traume personale, dorința de *„a proteja”* copilul de un trecut considerat dureros sau învechit. Dar absența poveștii lasă un gol. Iar copiii, mai ales adolescenții, vor simți acest gol și îl vor umple cu ce găsesc pe internet, în glumele colegilor sau în prejudecățile celor din jur.

E important să nu lași imaginea României în mâinile altora. E dreptul copilului tău să o cunoască și altfel decât prin știrile despre corupție, accidente sau sărăcie. România are multe chipuri. Tu ești unul dintre ele. Fii o mărturie vie, nu doar un cetățean plecat.

Dacă România ar fi o poveste, poate ai spune-o așa: *„A fost odată o țară cu munți înalți și râuri repezi, cu sate unde oamenii se salută pe uliță și cu orașe unde zăpada scârțâie sub pași. Acolo e meleagul pe care m-am născut eu. Și chiar dacă trăiesc acum aici, în altă țară, și vorbesc o altă limbă, acolo a rămas o frântură din inima mea.”*

Astfel, România poate deveni pentru copilul tău o poveste vie. Poate nu va locui niciodată acolo, dar va ști că vine de undeva. Și că acel ***„undeva”*** are sens, valoare și rost.

Pentru că poveștile pe care le spunem copiilor noștri despre rădăcini sunt cele care îi ajută să-și crească aripi.

Violeta ANDREI STOICESCU

Verile de altădată – Copilăria din trecut

Soarele răsărea încet peste acoperişul casei bunicii, iar perdeaua albă, subţire, flutura în adierea dimineţii. În curte, cocoşul îşi striga începutul zilei, iar paşii bunicii răsunau grăbiţi spre cuptorul de lut. Din gura lui de cărămidă, abureau rotocoale mari de pâine, aşezate cu grijă pe o masă joasă şi acoperite cu un ştergar curat. Coaja lor rumenă şi crăpată ascundea un miez moale, iar mirosul cald, amestecat cu cel al lemnului ars, se răspândea în toată curtea. O felie groasă, unsă cu unt topit şi presărată cu zahăr, era micul dejun care făcea ca ziua să înceapă cu zâmbet şi poftă de viaţă.

Dincolo de prispa scârţâitoare se întindea grădina de vară. Rândurile de roşii, grele şi roşii ca jarul, se aplecau sub soarele blând al dimineţii. Culegeam fructele direct de pe tulpină, iar sucul lor dulce-acrişor ne curgea pe mâini, fără să ne pese. În colţurile grădinii, busuiocul şi pătrunjelul împrăştiau parfum proaspăt, iar deasupra tuturor, nucul bătrân ţinea umbră răcoroasă, sub care găseai linişte şi răgaz.

La prânz, în bucătăria de vară, bunica frământa aluatul pentru plăcintele cu brânză şi mărar. Mâinile ei, bătătorite de muncă, se mişcau cu siguranţă, iar fiecare lovitură a aluatului pe masă părea să aibă un ritm care îţi intra în suflet. Umplutura parfuma încăperea, iar când plăcintele intrau în cuptor, mirosul lor ieşea afară, amestecându-se cu cântecul greierilor şi cu mireasma fânului proaspăt cosit. Era un parfum pe care astăzi îl cauţi în zadar printre rafturile oraşului, pentru că el nu era doar miros – era răbdare, dragoste şi timp.

Când soarele urca sus şi aerul devenea fierbinte, prispa casei se transforma în loc de lectură. Cu picioarele goale şi un castron de cireşe lângă mine, deschideam paginile cărţilor de vacanţă. Eminescu îmi aducea versuri moi ca lumina apusului, iar Creangă mă făcea să râd cu poznele lui Nică la scăldat sau la furat de cireşe. Cărţile nu erau o obligaţie – erau o altă formă de joacă, o aventură a verii.

După-amiaza, norii se strângeau la orizont şi vântul aducea miros de pământ încins. Apoi începea ploaia: stropi mari, repezi, care loveau ţigla şi ridicau aburi din grădină. Fugeam desculţi prin curte, sărind în bălţi şi râzând, cu hainele ude lipite de piele. Nimeni nu ne certa; ploaia era prietenă, nu duşman. Când se oprea, rămânea în urmă o linişte caldă, iar totul mirosea a proaspăt.

Spre seară, bunica scotea plăcintele din cuptor şi le punea pe masă. Mâncam încet, lăsând gustul să umple fiecare clipă, în timp ce cerul se colora în portocaliu şi mov. Greierii îşi începeau concertul de noapte, licuricii se aprindeau printre flori, iar sub nucul bătrân bunica începea să povestească despre copilăria ei, despre ierni grele şi hore de duminică, despre nopţi de Sânziene şi veri fără griji.

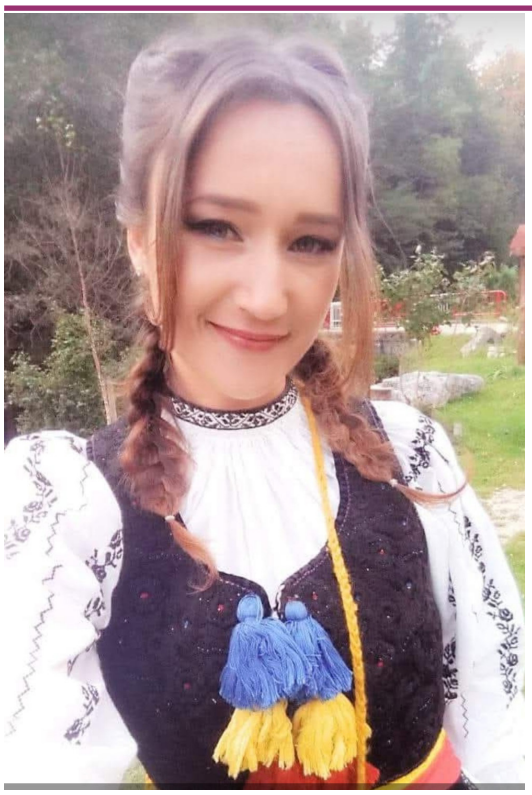
Noaptea venea liniştită, cu stele multe şi cu o pace pe care nu o mai găseşti nicăieri. Mă culcam cu miros de pâine caldă şi fân proaspăt în nări, convins că ziua fusese rotundă, întreagă şi perfectă.

Astăzi, acele zile nu mai trăiesc decât în amintiri. Le caut uneori printre rafturile oraşului, dar ştiu că nu le voi găsi. Pentru că nu erau doar despre gusturi şi mirosuri – erau despre dragoste simplă, despre timp care nu se grăbea, despre bunica şi casa ei dintr-o vară care, chiar dacă nu se va mai întoarce, rămâne vie în suflet.

Teodora Olteanu, Barcelona

PĂMÂNTUL CARE M-O FĂCUT. Dana Junc

"Un tezaur nescris și nespus este poporul român..."

Oricine poate spune o poveste însă doar cine are curajul să o spună cu vocea inimii, o face nemuritoare. Dana Junc reușește cu succes într o lume unde autenticitatea este tot mai rară. Pentru că vocația nu cunoște granițe, rădăcinile nu sunt doar un trecut, ci și o formă de a construi viitorul. Prin *"vocea"* sa, dialectul moțesc nu e doar o limbă, ci o inimă care bate pe hârtie.

Iată că mă *"întâlnesc "*din nou cu autoarea cărții: **PĂMÂNTUL CARE M-O FĂCUT, *Dana Junc***. Ea este o persoană extraordinară, cu care îmi face o placere deosebită să *"stau de vorbă"*. Nu o să o descriu și nu o să vă spun nimic despre ea, deoarece aș dori să vă spună personal cine e.

Deci, dragă Dana, te rog să povestești cititorilor ceva despre tine, autoarea celei mai interesante cărți în dialect.

• Vă-mbrățișez cu sufletul și mă bucur să "ne reauzim", chiar dacă doar prin intermediul tehnologiei. Mi-ați făcut o prezentare așa de frumoasă, iar prețuirea este reciprocă! Transmit toată dragostea și căldura tuturor cititorilor dumneavoastră și mă bucur să le fac cunoscută povestea mea prin intermediul acestui frumos interviu.

Sunt un pui de moț, dintr-un vârf de munte, o fetiță care a crescut pe cărările Țării Moților, în sânul familiei sale modeste de țărani autentici. Astăzi, sunt aceeași fetiță a munților, însă purtată prin lumea mare. O lume care, de cele mai multe ori, mă obosește. Și simt mereu nevoia să mă retrag acolo, pe cărările pădurilor mele din Apuseni..

Ce te-a inspirat să scrii această carte, de fapt prima ta carte, în ce an s-a publicat și de ce în dialect?!

• Cartea inimii mele, "Pământul care m-o făcut", reprezintă sufletul meu în văzul tuturor. A "ieșit din cuptor" în primăvara anului 2023, iar de atunci continuă să-mi aducă bucurie și îndestulare sufletească. Este o carte scrisă în grai moțesc, un dialect aproape pierdut prin negura timpurilor, însă mă bucur nespus că am reușit să-l redau cât de bine am putut între coperțile acestei cărți.

Ai avut emoții de cum va fi primită o carte în dialect, sau știai că moții tăi vor fi încântați s-o citească ?Dacă vrei să ne spui cum au reacționat.

• Nu am avut emoții în ceea ce privește primirea acestui manuscris de către cititori, deoarece aceștia se întâlniseră deja cu scrierile mele în grai, cumva acesta fiind și imboldul de a le aduna pe toate sub forma aceasta - a unei cărți. Primirea, așadar, a fost una foarte așteptată, cu brațele și sufletul deschise.

Pentru cei care nu cunosc dialectul moțesc, îmi poți spune cât de diferit este de limba română literară ?

• Dialectul moțesc, la fel ca orice alt dialect al altor regiuni românești, este unul foarte diferit de limba literară. Și, ca să-ți intre în suflet, trebuie să te întâlnești cu el. Fie că este prin citit, fie că este prin viu grai, îi musai să-l întâlnești. Și-ți va pătrunde, cu siguranță, în inimă. Te vei simți român, te vei simți autentic, te vei simți, din nou, cu rădăcini..

Care e mesajul pe care ai dorit să-l transmiți prin cartea ta?

• Am dorit, și-mi doresc nespus în continuare, să transmit faptul că suntem atât de valoroși. Noi, românii. Nu doar moții. Avem aceste legături cu trecutul și rădăcinile, fantastice. Graiul oricărei regiuni este liantul către rădăcinile neamului. Noi nu suntem pierduți. Noi dăinuim prin vastul patrimoniu moștenit de la strămoși. Iar această moștenire nu trebuie să fie mereu scrisă, căci puterea ei este mai mare de atât: grai, obiceiuri, tradiții, port popular, povești la gura sobei. Un tezaur nescris și nespus este poporul român, dincolo de ceea ce știm sau cunoaștem prin manuale școlare sau informații generale. Pășește oriunde în țara ta și ascultă ce-ți șoptește locul. Îți va aduce aminte cine ești și ce binecuvântare porți pe umeri - aceea de a fi român.

Știu că lucrezi chiar dacă momentan ești în concediu pentru îngrijirea micuților tăi. Aș vrea să te întreb cum au reacționat colegii tăi de serviciu și chiar soțul tău la apariția cărții sau după ce au citit-o?

• Toți cei din jurul meu s-au bucurat nespus, știind intențiile mele și toată dorința mea arzătoare de a scoate în lume graiul nostru moțesc. Am primit încurajare și susținere din partea tuturor, iar acest fapt mi-a adus și mai multă bucurie.

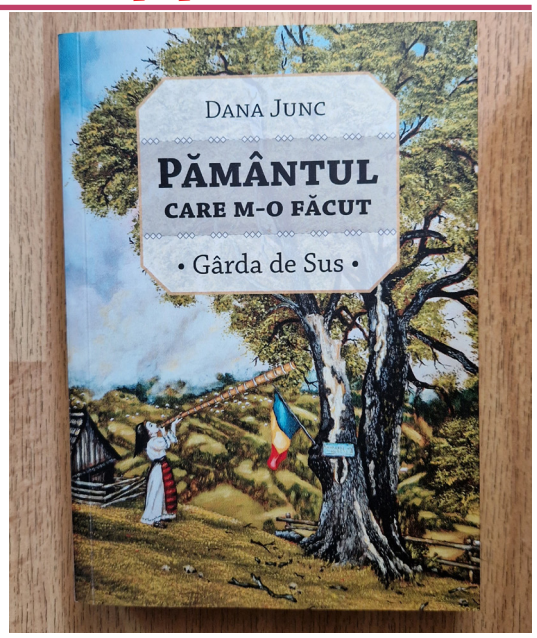
Ce înseamnă pentru tine să fi moață? Ce trăsături definitorii ai păstrat să transmiți mai departe?

• Am primit cea mai mare binecuvântare pe care putea s-o primească cineva. Aceea de a mă naște în această țară minunată, și-apoi aceea de a fi moață. Ca și trăsături definitorii, nu doar ale moților, ci a țăranului român de pretutindeni, aș pune mai întâi credința, dragostea de Dumnezeu, iar mai apoi cinstea și omenia, vorba bună și caldă pe care o găsești la orice casă de român.

Crezi că scrisul în dialect poate păstra vie identitatea unei zone? Ai un scop mai larg, cultural de pildă, dincolo de povestea în sine?

• Cred cu desăvârșire că readucerea acestui dialect printre noi, reînvie unicitatea acestui colț de Românie. Și nu lasă trecerea timpului să șteargă bogăția hărăzită de Dumnezeu pentru Țara Moților. Scopul meu rămâne același, de a cunoaște cititorii acest leagăn moțesc prin prisma cărții mele. Iar dacă, dincolo de acest fapt, apare ceva sau mi se propune ceva care se pliază pe valorile sufletești enumerate undeva mai sus, eu sunt cu inima deschisă.

În afară de familie, cine te-a inspirat și cum te-au impresionat poveștile moților, în așa fel încât să le pui într-o carte?

• Dincolo de pragul căsuței mele din lemn, inspirația a venit de la orice om al satului sau satelor noastre. Mi-a plăcut dintotdeauna să ascult poveștile lor. Mi-a plăcut să stau între ei și să deprind și eu toate îndeletnicirile, vorba, felul de a se purta. Și nu mi-a fost greu deloc să le transpun pe hârtie. Sunt și eu o mlădiță autentică de moț..

Plănuiești să scrii o a doua carte? Va fi tot în dialect?

• Cu ajutorul și grija lui Dumnezeu, da. Scriu în continuare, iar când va fi suficient material, am să-l pun intr-un alt manuscris. Vor fi tot scrieri în grai moțesc, căci Țara Moților este un izvor nesecat de bogăție culturală, unică în lume.

Ți-ai dori ca dialectul moțesc să ajungă cunoscut la nivel național prin literatură? Ce satisfacții ți-a adus scrierea acestei cărți?

• Ar fi o bucurie foarte mare și, cu timpul, poate va ajunge și la acest nivel. Satisfacțiile sunt cele sufletești, bucurii ale inimii care nu pot fi comparate cu nimic.

Ai un mesaj pentru femeile din zonele rurale, care au talent , dar nu îndrăznesc să se exprime, ce le-ai transmite?

• Să aibă nădejde. Căci acolo unde Dumnezeu a pus talanți, ei trebuie înmulțiți, iar ajutorul nu contenește să apară!

Dana, te rog să spui celor interesați unde pot găsi cartea, dacă doresc să o cumpere!

• Doritorii pot lua legătura cu mine, prin intermediul paginii "Gârda de Sus", unde le voi sta la dispoziție cu toată inima și bucuria!

Cred că pentru tine scrisul e o datorie, la fel de serioasă ca orice misiune,o datorie față de cei de acasă, față de istoria locului și față de tine însăți! Îți mulțumesc din suflet pentru generozitatea ta, pentru faptul că ai reușit să redai farmecul unei identități aparte, cea a moților, cu sinceritate, talent și curaj.

• Vă mulțumesc și eu, încă o dată, pentru grijă și dragoste! Vă trimit îmbrățișări multe și mari cât tăta Țara Moților! Gândurile mele calde se îndreaptă și către cititorii dumneavoastră! Dumnezeu să ne îmbucure pe tăți!

A consemnat, Eugenia Mucea

DIVERCÓRDOBA

diversitate și antreprenoriat în inima orașului

Înființată în anul 2006, Asociația Hispano-Română „Traian” are ca scop principal sprijinirea comunității românești din Córdoba. Activitatea sa se desfășoară în cadrul Casei Ciudadana – Centrul Civic Lepanto, unde asociația a devenit un punct de referință pentru integrare și colaborare interculturală.

De-a lungul timpului, organizația a derulat numeroase proiecte de asistență socială, inițiative menite să încurajeze participarea civică a membrilor comunității și activități prin care promovează cultura și tradițiile românești în rândul societății cordobeze. Prin toate aceste acțiuni, Asociația **„Traian”** contribuie activ la consolidarea legăturilor dintre comunitatea românească și cea spaniolă, sprijinind integrarea, dialogul și respectul reciproc.

Asociația Hispano-Română din Córdoba „Traian”, cu finanțarea Institutului Municipal pentru Dezvoltare Economică și Ocupare din Córdoba (IMDEEC), derulează în prezent **DIVERCÓRDOBA**, un proiect amplu care are ca obiectiv promovarea spiritului antreprenorial în cadrul comunității românești din oraș.

Proiectul a fost conceput pentru a sprijini atât antreprenorii români deja activi în Córdoba, cât și pe cei care doresc să își înceapă propriul drum în afaceri. În același timp, **DIVERCÓRDOBA are o dimensiune socială importantă:** *prin prezentarea diversității mediului de afaceri românesc, inițiativa își propune să combată prejudecățile și să contribuie la eliminarea zvonurilor și a stereotipurilor negative, facilitând o mai bună înțelegere și o normalizare a relațiilor dintre comunitatea românească și cea spaniolă.*

Diversitatea afacerilor românești din Córdoba

Proiectul a debutat cu o serie de interviuri și acțiuni de promovare dedicate antreprenorilor români. Scopul acestora a fost multiplu: să ofere vizibilitate diversității mediului de afaceri românesc, să permită antreprenorilor să își împărtășească experiențele – atât succesele, cât și dificultățile –, dar și să creeze o campanie de marketing prin care afacerile să fie promovate și mai bine cunoscute de către comunitatea locală.

Astfel, au fost prezentate afaceri reprezentative precum Talleres Vasi, unul dintre cele mai mari ateliere de mecanică auto din oraș, Rumacor, specializată în strunjirea și frezarea pieselor industriale, sau GecoCarWash, un centru modern pentru spălarea și întreținerea autovehiculelor. Gastronomia românească și spiritul de ospitalitate au fost puse în lumină prin restaurante precum Rincón de Carmen și Casa Claudio, apreciate de un public larg pentru calitatea și autenticitatea lor.

La fel de valoroși au fost și micii întreprinzători, precum Cornel Bălan și Cristea Cristinel Vasile, meșteșugari specializați în zidărie și tâmplărie, care au demonstrat că succesul nu se măsoară doar în dimensiunea afacerii, ci și în perseverență, calitate și contribuție la comunitate. În paralel, Asociația Hispano-Română **„Traian”** a fost un actor central, nu doar ca organizator al proiectului, ci și ca voce activă a comunității românești din Córdoba.

Prin aceste interviuri și acțiuni, s-a transmis un mesaj puternic: ***românii din Córdoba nu sunt doar muncitori sau imigranți anonimi, ci antreprenori, profesioniști și creatori de valoare, implicați în viața economică și socială a orașului.***

Cursul de mentoring – un pas spre viitor

În a doua etapă, DIVERCÓRDOBA s-a concentrat pe organizarea unui curs de mentoring specializat, dedicat în special celor care își doresc să devină antreprenori. Programul a oferit informații practice despre toate etapele necesare pentru a transforma o idee într-o afacere viabilă: redactarea unui plan de afaceri, înregistrarea legală, aspecte fiscale, accesarea finanțărilor, dar și tehnici de management și promovare.

Sesiunile au fost interactive, cu exerciții aplicate și studii de caz inspirate din situații reale. Participanții nu doar că au învățat pași teoretici, ci au fost provocați să își contureze propria viziune și să o adapteze la realitățile pieței din Córdoba.

„Acest curs ne-a dat încrederea că și noi putem reuși. Am primit informații clare și exemple practice, iar acum știm unde să ne adresăm și ce pași să urmăm”, a spus una dintre participante.

Pe lângă instruire, cursul a funcționat și ca o platformă de networking: românii interesați de afaceri au avut ocazia să interacționeze direct cu antreprenori consacrați, cu formatori și cu reprezentanți ai instituțiilor locale. Această componentă a consolidat sentimentul de comunitate și a demonstrat că sprijinul reciproc este cheia succesului.

Campania motivațională – vocea care ajunge la toți

Proiectul a inclus și o campanie motivațională audiovizuală, deja finalizată, menită să ajungă la un public mult mai larg. Seria de videoclipuri, realizată în limba română și spaniolă, a explicat într-un mod simplu și accesibil procedurile necesare pentru deschiderea unei firme, resursele disponibile și drepturile antreprenorilor.

Dincolo de componenta informativă, campania a avut un rol crucial: să transmită un mesaj de încurajare și să elimine frica de a începe o afacere. Într-un context în care mulți români ezită să facă pasul spre antreprenoriat, aceste materiale au arătat că este posibil, că sprijin există și că barierele pot fi depășite.

„Ne-a motivat să credem că nu suntem singuri. Avem resurse, avem exemple și avem dreptul să visăm mai mult”, a mărturisit un tânăr român după vizionarea campaniei.

Impact și relevanță socială

DIVERCÓRDOBA este mai mult decât un proiect economic: este o inițiativă care contribuie la coexistența armonioasă dintre comunitatea românească și cea spaniolă. Prin vizibilitatea oferită antreprenorilor români și prin implicarea lor activă în viața orașului, se dorește eliminarea barierelor culturale, combaterea zvonurilor negative și consolidarea respectului reciproc.

Astfel, proiectul aduce beneficii pe două planuri: pe de o parte, oferă sprijin concret celor care vor să își deschidă afaceri; pe de altă parte, promovează integrarea socială și culturală, creând punți de încredere și colaborare între cele două comunități.

Sprijinul IMDEEC – fundația proiectului

Toate aceste realizări nu ar fi fost posibile fără finanțarea oferită de IMDEEC, care a făcut posibilă desfășurarea întregului program. După cum afirmă reprezentanții Asociației Hispano-Române **„Traian”**: *„Fără sprijinul IMDEEC, acest proiect nu ar fi fost posibil”.*

DIVERCÓRDOBA arată că atunci când instituțiile publice colaborează cu organizațiile sociale, se creează un cadru favorabil dezvoltării nu doar economice, ci și umane și comunitare. Este o dovadă că diversitatea nu este o barieră, ci o resursă pentru progres.

A consemnat, Mircea G. Florescu

www.dvlogistica.com
643 063 263

DV® Logistica

COLETE LA DOMICILIU

FĂRĂ TAXE SUPLIMENTARE

SPANIA - ROMÂNIA
ȘI RETUR

Tel. Spania
(0034) 643 063 263
(0034) 642 882 812
(0034) 642 882 805

infodvlogistica@gmail.com
facebook.com/dvlogistica
www.dvlogistica.com

Tel. România
(004) 0770 691 632
(004) 0778 354 838